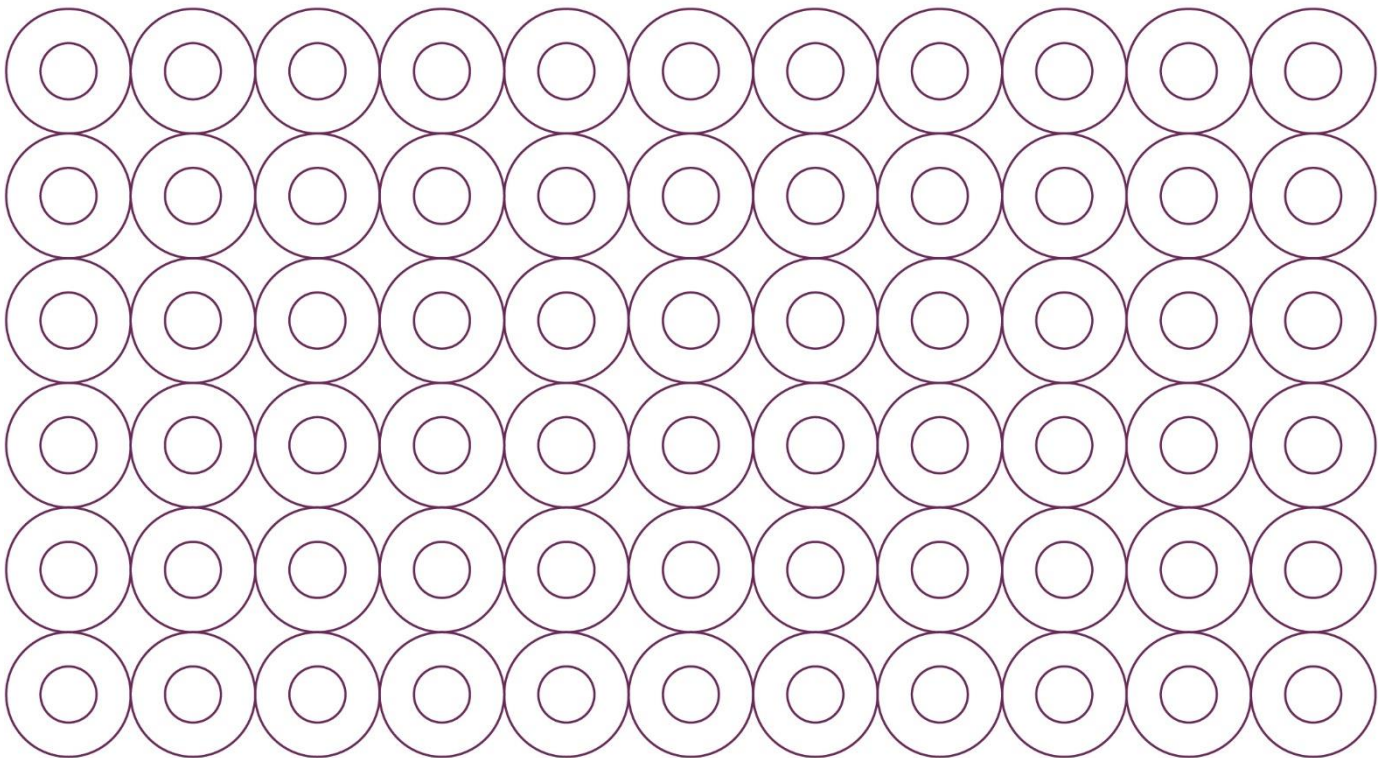

Regionala dialoger om komvux 2023

En lägesbild av utvecklingen inom komvux

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:
www.skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421

ISRN: SKOLV-R-2023:8-SE

Diarienummer: 2022:2019

Skolverket, Stockholm 2023

Förord

Skolverket genomför årligen regionala dialoger om komvux som en del av myndighetens referensverksamhet. Dialogerna bidrar till en lägesbild av den kommunala vuxenutbildningen och utgör ett kunskapsunderlag för Skolverket och andra aktörer.

De regionala dialogerna har i olika former genomförts sedan 2009 och har idag ett brett syfte och inkluderar på en övergripande nivå alla delar och aspekter av komvux. En samlad översikt av det som diskuterats i samband med dialogerna under varje enskilt år har tagits fram sedan 2019, vilket gör denna sammanställning till den femte i ordningen. Eftersom dialogerna genomförs årligen återkommer vissa diskussionspunkter. Därför ska dessa rapporter ses som en serie, och hänvisningar kan förekomma till beskrivningar i tidigare sammanställningar.

Komvux har fått en alltmer framträdande roll för kompetensförsörjning och människors etablering på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt utvecklas samhället och arbetslivet i snabb takt, vilket ställer nya krav på kunskap och kompetenser hos individerna. Det är tydligt att komvux är en skolform som spänner över flera politikområden, och det finns idag höga förväntningar på verksamheten att snabbt kunna ställa om efter individens, samhällets och arbetsmarknadens behov och utveckling. Något som utmärker komvux är att organisatoriska och andra förutsättningar kontinuerligt behöver ses över för att verksamheten ska kunna erbjuda en utbildning i takt med omvärldens och individernas behov. Dessutom pågår det just nu många förändringar och statliga satsningar när det gäller komvux.

Mot denna bakgrund fyller denna rapportserie en viktig roll i att bidra till en lägesbild av utvecklingen inom komvux.

Skolverket vill rikta ett stort tack till alla deltagare som har bidragit med sin tid och sina erfarenheter.

Stockholm, 9 oktober 2023

Anna Westerholm
Avdelningschef

Simon Husberg
Undervisningsråd

Innehåll

Sammanfattning	6
1. Inledning – regionala dialoger om komvux.....	8
1.1 Dialogernas genomförande och innehåll 2023.....	9
2. Rapportens förutsättningar, underlag och innehåll	10
2.1 Sammanställningen baseras på vad deltagarna lyft under dialogerna..	10
2.2 Återkommande diskussionsområden	10
2.3 Komvux har präglats av reformer och förändringar de senaste åren....	11
2.3.1 Fortsatt fokus på aktuella förändringar och reformer	11
3. Inledande kartläggning och validering.....	12
3.1 Arbetet med kartläggning och validering struktureras och organiseras i samverkan	12
3.2 Den inledande kartläggningen skapar möjligheter	13
3.2.1 Frågetecken och utmaningar med den inledande kartläggningen	13
3.3 Arbetet med att utveckla validering fortsätter men det finns vissa utmaningar	14
3.3.1 Det finns vissa frågetecken om hur validering ska erbjudas och organiseras	15
3.3.2 Validering upplevs inte alltid förkorta studietiden.....	16
3.3.3 Validering är ofta resurskrävande	17
3.4 Önskemål om fortsatt stöd och kompetensutveckling.....	18
4. Planering och dimensionering av gymnasial utbildning	19
4.1 Reformen upplevs som en utveckling och vidare formalisering av regionalt yrkesvux	20
4.2 Huvudmän ser både möjligheter och utmaningar med reformen.....	21
4.3 Arbetet med att införa reformen pågår.....	22
4.3.1 Frågor väcks när samverkansavtal och samverkansområden ska formuleras	22
4.3.2 Förutsättningarna att implementera de nya bestämmelserna om fritt sök varierar.....	24
4.3.3 Reformen skapar ökat fokus på samverkan med gymnasieskolan.....	24
4.3.4 Samverkan med regionen stärks och utvecklas	25
4.4 Det är efterlängtat med regionala planeringsunderlag.....	26
4.4.1 Det finns frågetecken om hur planeringsunderlagen kommer att styra arbetet med planering och dimensionering.....	27
5. Komvux styrning, organisation och uppdrag.....	29
5.1 Utbildningsinsatser för nämndledamöter är viktiga för samarbetet i styrkedjan och förståelsen för komvux	29

5.2	Att vara skolledare inom komvux är ofta ett komplext uppdrag	30
5.3	Utbildning på entreprenad väcker fortsatt frågetecken.....	31
6.	Behov av stöd till elever inom komvux	32
6.1	Det finns behov och önskemål för det fortsatta arbetet med att utveckla stödjande insatser	33
6.2	Stöd till elever inom komvux är ett fortsatt uppmärksammat utvecklingsområde	34
7.	Att anordna och organisera utbildning inom komvux	35
7.1	Det är svårt att hitta elever och fylla utbildningsplatserna	35
7.2	Yrkesutbildning är fortsatt i fokus.....	36
7.2.1	Fortsatta hinder för att anordna yrkesutbildning	36
7.2.2	Målgruppens behov kräver fortsatt utveckling av yrkesutbildningen.....	37
7.2.3	Kombinationsutbildningar är under framväxt	38
7.2.4	Samverkan med arbetsgivare och branscher är fortsatt ett viktigt utvecklingsområde.....	39
7.3	Ökad efterfrågan på distansutbildning	40
7.4	Det upplevs som utmanande att bedöma behörighet till utbildning	41
8.	Övriga aktuella frågor och diskussionsområden	42
8.1	Elevernas studiefinansiering är en återkommande problematik.....	42
8.1.1	Jakten på studiefinansiering skapar svårigheter för individ och organisation	42
8.1.2	Studiefinansieringen inom komvux som anpassad utbildning utgör en särskild problematik	43
8.2	Samverkan med Arbetsförmedlingen är viktig.....	43
8.2.1	Utvecklingsområden från tidigare dialoger är fortsatt aktuella.....	44
8.2.2	Ett par frågor har varit extra framträdande under årets dialoger.....	44
8.3	Kommande reform om ämnesbetyg väcker frågetecken för komvux	45
8.4	Statsbidrag och finansieringen av komvux är en återkommande fråga	46
8.5	Vad kommer AI och Chat GPT att innebära för komvux?	47
8.6	Det är positivt att komvuxutbildningar blir tillgängliga i Susa-navet.....	47
8.7	Det finns fortsatt problematik med nationella prov inom komvux	48
8.8	Utbildning för personer som flytt från Ukraina	48
	Referenser	50

Sammanfattning

Skolverket genomför årligen regionala dialoger om kommunal vuxenutbildning (komvux). I denna sammanställning redogörs för de diskussioner som förts och de röster som framkommit i samband med dialogerna våren 2023. Deltagare har i huvudsak varit ansvariga politiker, chefer och skolledare för komvux samt representanter från regioner och Arbetsförmedlingen. Detta år har dialogerna genomförts som en halvdag, antingen på plats eller digitalt.

Diskussionspunkterna i dialogerna 2023 har i huvudsak utgått från förändringar som nyligen införts och förändringar som planeras att införas inom komvux under de närmaste åren. Det som varit mest aktuellt är inledande kartläggning och validering samt den kommande reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Många deltagare menar att dessa förändringar ligger i linje med hur de arbetar. Därför blir arbetet med att införa förändringarna på flera sätt en vidareutveckling av ett redan pågående arbete. Samtidigt lyfter deltagare flera frågor i diskussionerna om förändringarna, till exempel utmaningar med att hitta elever och fylla utbildningsplatserna, statsbidrag, organisation samt samverkan med branscher och arbetsliv.

Utöver detta tillkommer andra frågor som lyfts både i förväg av samverkansområdena och under dialogerna. Det handlar både om övergripande frågor som samverkan, kompetensförsörjning, organisation, styrning och finansiering av komvux samt mer verksamhetsnära frågor som behov av stöd till elever, elevernas studiefinansiering och organisering av yrkesutbildning eller distansutbildning. Flera av dessa frågor och områden är också återkommande från tidigare dialoger och därmed fortsatt aktuella.

Precis som under tidigare års dialoger framkommer att det finns skillnader när det gäller kommunernas prioriteringar och ekonomiska förutsättningar för komvux. Detta medför att möjligheterna till studier skiljer sig åt mellan kommuner, bland annat när det gäller tillgång till utbildning och utbildningsformer, vem som får studera samt vilka möjligheter till flexibilitet, stöd och individanpassning som finns.

I de regionala dialogerna 2023 har följande framträtt som särskilt viktigt:

- **Fortsatt utveckling av samverkan är vägen framåt**

Samverkan är central och lyfts återkommande under dialogerna. Samverkan har betydelse för resurseffektivitet och för att kunna erbjuda utbildning av både kvalitet och bredd, och därmed också bidra till en bättre matchning på arbetsmarknaden. Deltagarna vid dialogerna betonar att samverkan – inom kommunen, mellan kommuner och med regionalt utvecklingsansvariga, Arbetsförmedlingen samt branscher och arbetsgivare – är nödvändig och en framgångsfaktor.

Med de förändringar som sker inom komvux och i samhället i stort lyfter deltagarna återkommande en ökad samverkan som vägen framåt och lösningen på många av de frågor som finns. Det är tydligt att samverkan på både strategisk och operativ nivå utvecklas mer och mer, och inom allt fler områden och delar av komvux. Som exempel ses arbetet med förändringarna om kartläggning och validering som en gemensam arbetsuppgift i samverkan, och inte bara något som är upp till den enskilda läraren och studie- och yrkesvägledaren att lösa och hitta arbetssätt för. Samverkan om planering och dimensionering av yrkesutbildning ger även ringar på vattnet för att utveckla samverkan inom andra områden eller delar av komvux.

- **En positiv utveckling inom komvux men det finns tydliga hinder**

Under dialogerna framkommer att det sker en positiv utveckling inom komvux. De senaste åren har flera förändringar, satsningar och reformer präglat komvux. Förändringarna möter flera av de behov som finns, är dessutom efterfrågade och har även medfört positiva effekter. Det har blivit ett allt större fokus på komvux. Intresset för och kunskapen om komvux har generellt ökat, och komvux ses ofta som möjligheten att lösa olika problem i takt med vuxnas, samhällets och arbetsmarknadens behov och utveckling.

Det framgår dock att det finns flera hinder på vägen framåt och att det för närvarande är kärvare förutsättningar att bedriva utbildning. Ett sådant hinder är finansieringen av komvux. Det framkommer till exempel att pågående lågkonjunktur innebär sparkrav för många kommuner och minskad budget för komvux. Ett annat hinder är att hitta elever och fylla utbildningsplatserna till utbildning på gymnasial nivå. Det handlar även om att många elever inom komvux behöver stöd och individuella anpassningar både inför och under sin studietid, och därmed är långt ifrån den utbildning som det för närvarande satsas mycket på, det vill säga yrkesutbildning på gymnasial nivå.

- **Utveckling av utbildningen efter elevernas och arbetsmarknadens behov**

I årets dialoger framkommer, som under tidigare år, att det finns ett fortsatt behov av att utveckla organisation, undervisning och arbetssätt för att möta elevers stödbehov både inför och under studierna. Det finns även behov av att fortsätta utveckla organisationen av och formerna för flexibla studieformer, till exempel distansutbildning.

Komvux har fått en allt viktigare roll i kompetensförsörjningen till arbetslivet, och den rollen stärks ytterligare i den kommande reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Därför är utvecklingen av yrkesutbildning fortsatt i fokus. Deltagare berättar att svårigheter att anordna arbetsplatsförlagt lärande (apl) och bristen på yrkeslärare är bland de största hindren för att anordna yrkesutbildning. Andra utvecklingsområden som återkommer i diskussionerna är samverkan med arbetsliv och branscher, till exempel för att kunna marknadsföra olika yrkesområden, rekrytera elever till utbildningar, anordna apl och matcha utbildning och utbud efter arbetsmarknadens behov.

1. Inledning – regionala dialoger om komvux

De regionala dialogerna om komvux¹ är en del av Skolverkets referensverksamhet². De iakttagelser som görs under dialogerna bidrar till att ge Skolverket en aktuell bild av utvecklingen inom kommunal vuxenutbildning (komvux) och utgör ett underlag för myndighetens fortsatta arbete. Dialogerna genomförs årligen och innehållet varierar från år till år, beroende på vad som är aktuellt inom komvux och vilka pågående uppdrag Skolverket har.

Syftet med dialogerna är att

- få en ökad förståelse för hur komvux och dess skolformsdelar utvecklas genom att ta del av arbetet med bland annat utvecklingsfrågor, samverkan och kvalitetsarbete i kommunerna och regionerna
- samla information om hur förändringar av regelverk och riktade satsningar från staten påverkar komvux
- inhämta underlag inför rapportering av olika regeringsuppdrag
- sprida aktuell information som rör komvux
- skapa en mötesplats för inbjudna målgrupper och därmed stimulera fortsatta diskussioner, nätverk samt fortsatt utvecklingsarbete i kommunerna och regionerna.

Målgrupperna för dialogerna är ansvariga politiker, chefer och skolledare för komvux samt den lokala Arbetsförmedlingen, aktörer med regionalt utvecklingsansvar och andra aktörer med utvecklings- och samordningsansvar för vuxenutbildning.

Dialogerna genomförs i samarbete med kommunerna och regionerna. I varje region eller samverkansområde finns en samordnare som har kontakt med Skolverket om planering, inbjudan, innehåll, upplägg och genomförande av dialogerna.³ De regioner som Skolverket möter följer inte alltid gränserna för de formella regionerna eller länen, utan kan till exempel vara funktionella regioner som bygger på upparbetad samverkan och samarbete, eller delregioner.⁴

Genomförandet sker vanligtvis i form av ett dialogmöte som Skolverket håller i, men innehåll och fokus styrs också av vad deltagarna vill diskutera. Dialog och erfarenhetsutbyte är en viktig del och därför förekommer flera inslag av dialog

---

¹ Inför 2023 bytte dialogerna namn från regionala dialoger om vuxenutbildning till regionala dialoger om komvux. Även annan vuxenutbildning, som till exempel folkhögskola och yrkeshögskola, kan diskuteras under dialogerna, men dessa berörs inte i denna sammanställning om det inte tydligt framgår av texten att det även gäller dessa utbildningsformer.

² Skolverkets referensverksamhet är en del av ett systematiskt arbete med att förvalta, utforma och utveckla styrdokumentet för komvux.

³ Samordnaren har ett uppbyggt kontaktnät till berörda målgrupper för dialogerna och kan ha olika funktioner och roller i olika regioner. Det kan till exempel vara en tjänsteman från region, kommun- eller kommunalförbund eller en rektor eller verksamhetschef från en kommun.

⁴ Se tidigare rapporter för en mer beskrivande bild av de olika samverkansområdena, till exempel Skolverket (2021). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*.

och diskussion, både i mindre grupper och i helgrupp, anpassade efter deltagarna och deras på förhand inskickade önskemål och frågor.

1.1 Dialogernas genomförande och innehåll 2023

Under perioden februari–maj 2023 genomfördes 25 dialoger, med totalt cirka 900 deltagare⁵. Antalet deltagare i varje dialog varierade från 20 upp till 100 deltagare. En stor andel av deltagarna var representanter för kommunernas vuxenutbildning. De flesta var rektorer eller andra skolledare, men även förvaltnings- och verksamhetschefer samt lokala politiker deltog i hög utsträckning.⁶ Bland övriga deltagare under dialogerna fanns bland annat representation från regionala aktörer⁷, strateger och samordnare⁸ samt lokala och regionala representanter från Arbetsförmedlingen.

Under planeringen inför dialogerna fick varje region/samverkansområde välja digitalt eller fysiskt genomförande. Av totalt 25 dialoger genomfördes 18 på plats och övriga 7 digitalt. Dialogerna genomfördes som en halvdag, i vissa regioner som ett fristående dialogmöte och i andra som en del av en större aktivitet eller konferens som regionen eller de samverkande kommunerna anordnat.

Oavsett genomförande har dialogerna bestått av både diskussioner i helgrupp och i mindre grupper. En tanke med gruppdiskussionerna har varit att möjliggöra djupare diskussioner och erfarenhetsutbyte mellan deltagarna.

Inför och under dialogerna har ett återkommande önskemål genom åren varit att få information om och diskutera aktuella reformer och regeländringar, statsbidrag samt aktuella utredningar som berör komvux. Dialogerna 2023 utgjorde inget undantag, och de genomfördes dessutom under en period när flera förändringar precis hade genomförts eller var på väg att genomföras inom komvux. De allra flesta önskemålen handlade om förändringarna angående inledande kartläggning och validering samt den kommande reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning.⁹ Från Skolverkets sida var också ett syfte med årets dialoger att följa hur kommunerna upplever att det har gått med införandet av eller förberedelserna inför de förändringar och regeländringar som är aktuella. I deltagarnas medskick inför dialogerna förekommer även önskemål att diskutera samverkan och organisering av utbildning, till exempel yrkesutbildning och stöd till elever. Det fanns också önskemål om att diskutera komvux styrning, roll och uppdrag eftersom 2022 var ett valår och med nya lokalpolitiker i många kommuner.

---

⁵ Det totala antalet deltagare är ungefär detsamma som för dialogerna 2022. Antalet deltagare är dock svårt att precisera exakt. Under digitala dialoger har det förekommit flera att deltagare suttit tillsammans, till exempel ett videokonferensrum, men ändå räknats som en deltagare i mötet digitala deltagarlista.

⁶ Andelen rektorer och chefer är uppskattningsvis ungefär densamma i de flesta dialogerna, medan andelen politiker kan skilja sig åt. I vissa dialoger var en stor andel deltagare politiker, medan i andra var politiker nästan helt frånvarande.

⁷ Detta inkluderar regioner (regionalt utvecklingsansvarig aktör) men även roller och funktioner som arbetar över kommungränserna, till exempel samordnare och strateger på kommun- och kommunalförbund.

⁸ Strateger, samordnare och liknande kan representera både regioner och kommuner. I kommunerna tycks samordnare, utbildningsstrateger eller utvecklare och liknande funktioner bli allt vanligare.

⁹ Förändringarna enligt prop. 2021/22:123. *Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande* och prop. 2021/22:159. *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning*.

2. Rapportens förutsättningar, underlag och innehåll

Detta kapitel beskriver bland annat förutsättningarna för denna sammanställning och rekommenderas därför att läsas som bakgrund till övriga kapitel. De kapitel som följer är i huvudsak en sammanställning av vad som framkom i diskussionerna under dialogerna 2023. Dessa kapitel är samlade under tematiska rubriker.

2.1 Sammanställningen baseras på vad deltagarna lyft under dialogerna

Iakttagelserna i denna rapport bygger på vad deltagarna valde att lyfta under dialogerna med Skolverket. Deltagarna hade även möjlighet att skicka in noteringar av det som diskuterats under gruppdiskussionerna via ett webbformulär. Det som skickades in av deltagarna i webbformulären samt Skolverkets minnesanteckningar ligger därmed till stora delar till grund för denna sammanställning.

Rapporten koncentrerar sig i huvudsak på frågor och synpunkter som har lyfts i flera dialoger och därmed är aktuella för flera verksamheter. Sammanställningen innehåller även citat från enskilda deltagare som Skolverket fångat upp under dialogerna för att ytterligare beskriva och exemplifiera det som lyfts av deltagarna.¹⁰

Sammanställningen ska läsas utifrån den tidpunkt och de förutsättningar som rådde när dialogerna genomfördes. Under och efter dialogernas genomförande har till exempel kommunernas arbete med att implementera regeländringar och förbereda sig för kommande förändringar fortsatt. Många kommuner kan därför vara i ett annat läge idag än vad som återges i deltagarnas beskrivningar i denna rapport.

2.2 Återkommande diskussionsområden

Eftersom dialogerna genomförs årligen återkommer flera diskussionsområden från tidigare dialoger. Denna rapport ska ses som en del av en rapportserie. De områden som i denna rapport fått egna kapitel eller avsnitt är i huvudsak sådana områden där det tillkommit ny aktuell information eller där diskussionerna kring dessa områden varit särskilt framträdande under årets dialoger.

Vissa av årets diskussionsområden kommer därför enbart att beröras kort och hänvisningar till utförligare beskrivningar i tidigare rapporter förekommer. Det

---

¹⁰ Citaten är hämtade från dialogernas minnesanteckningar och de svar som skickats in via webbformulär under gruppdiskussionerna.

gäller till exempel komvux som anpassad utbildning, som var ett större diskussionsområde under dialogerna 2022.

2.3 Komvux har präglats av reformer och förändringar de senaste åren

Det finns idag höga förväntningar på komvux förmåga att snabbt kunna ställa om efter individens, samhällets och arbetsmarknadens behov och utveckling. Under de senaste åren har flera förändringar och reformer präglat komvux, flera av dessa med ett ökat arbetsmarknads- och kompetensförsörjningsfokus.¹¹ Som en naturlig följd har dialogerna under de senaste åren till stor del handlat om pågående och kommande förändringar inom komvux.

Under tidigare dialoger har det framkommit att förändringarna och satsningarna överlag upplevs som positiva. Förändringarna möter flera av de behov som finns och är dessutom efterfrågade. De har även medfört positiva effekter, till exempel att samverkan mellan kommuner utvecklats, att fler får möjlighet att ta del av utbildning inom komvux och ett generellt ökat fokus på komvux. Samtidigt nämns även en del svårigheter, till exempel finansiering av utbildningen och den höga förändringstakten som ibland medför att de förändringar som införs inte fullt ut hinner implementeras och förankras i verksamheterna.¹²

2.3.1 Fortsatt fokus på aktuella förändringar och reformer

Inför och under dialogerna 2023 har förändringar om inledande kartläggning och validering samt den kommande reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning varit mest aktuella.¹³ Även den kommande ämnesbetygsreformen¹⁴ har generat frågor och funderingar hos deltagarna.

Årets dialoger har därför delvis använts för att fånga upp hur kommunerna upplever att det går med införandet av dessa bestämmelser och deras arbete med närliggande frågor som samverkan och kompetensförsörjning. En av gruppdiskussionerna under dialogerna handlade om hur det går att införa aktuella förändringar och reformer, i huvudsak inledande kartläggning och validering samt den kommande reformen om planering och dimensionering. Deltagarnas upplevelser av och arbete med förändringarna – möjligheter, utmaningar och frågor – finns redovisat i de följande kapitlen.

¹¹ Till exempel förändringarna enligt prop. 2019/20:105. *Komvux för stärkt kompetensförsörjning* och prop. 2021/22:51. *En sammanhållen utbildning för nyanlända som har utbildningsplikt*.

¹² Se tidigare sammanställningar för ytterligare beskrivning av hur förändringarna upplevs, till exempel Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*, Skolverket (2021). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021* och Skolverket (2020). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020*.

¹³ Förändringar enligt prop. 2021/22:123. *Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande* och prop. 2021/22:159. *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning*. I princip samtliga regioner hade inför dialogerna önskemål om att diskutera dessa förändringar, och de utgjorde därför en stor del av dagordningen.

¹⁴ Prop. 2021/22:36. *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper*.

3. Inledande kartläggning och validering

Den 1 januari 2023 infördes flera förändringar när det gäller kartläggning och validering, bland annat förtydligades i skollagen vad som avses med validering. Det infördes även en skyldighet för hemkommunen att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller prövning inom komvux erbjuds en inledande kartläggning och en skyldighet för huvudmannen för komvux att se till att en elev som behöver validering erbjuds det. Det förtydligades också vad som krävs i fråga om dokumentation efter en validering.¹⁵

Förändringarna om inledande kartläggning och validering trädde i kraft strax innan dialogerna genomfördes, vilket gav möjlighet att fånga deltagarnas tankar om den nya lagstiftningen och ta del av kommunernas arbete med att införa förändringarna. Möjligheter och utmaningar i arbetet med inledande kartläggning och validering var frågor som även togs upp under gruppdiskussionerna.

3.1 Arbetet med kartläggning och validering struktureras och organiseras i samverkan

Av dialogerna framgår att det pågår utvecklingsarbete i många kommuner och samverkansområden när det gäller kartläggning och validering. I många samverkansområden har även regionen en aktiv roll i arbetet. Vissa kommuner upplever att förändringarna om inledande kartläggning och validering ligger i linje med hur de redan tänker och arbetar. Andra kommuner menar att de nu behöver förändra sin organisation, inte minst när det gäller den inledande kartläggningen.

Under dialogerna ges flera exempel på samarbetsprojekt och liknade arbete för att i samverkan bygga upp och vidareutveckla strukturer för validering och kartläggning. Det ges exempel på samverkan både på en strategisk, övergripande nivå och på en operativ nivå. Till exempel hur man utvecklar ett gemensamt valideringsmaterial, arbetar gemensamt med information och marknadsföring, anordnar gemensam kompetensutveckling och skapar nätverk samt hur vissa funktioner som valideringssamordnare, förstelärare eller externa processtöd driver arbetet. Det kan också handla om digitala lösningar, som till exempel utvecklade frågeformulär som grund för kartläggning i samband med ansökningsförfarandet.

I diskussionerna framkommer också att flera av samarbetsprojekten finansieras med statsbidraget för kartläggning och validering¹⁶ eller med medel från Tillväxtverket via regionen. I sammanhanget lyfts även frågor om vad som kommer att hända i framtiden med statsbidraget för att utveckla kartläggning och validering.

¹⁵ 20 kap. 7 a och 42–44 §§ skollagen. Se även prop. 2021/22:123. *Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande*.

¹⁶ Förordning (2021:744) om statsbidrag för kartläggning och validering inom kommunal vuxenutbildning.

Sammanfattningsvis tycks de nya bestämmelserna styra arbetet med kartläggning och validering mot att i större utsträckning organisera strukturer och samverkan. Kartläggning och validering ses därmed mer och mer som en gemensam arbetsuppgift, och inte bara något som är upp till den enskilda läraren och studie- och yrkesvägledaren att lösa och hitta arbetssätt för.

3.2 Den inledande kartläggningen skapar möjligheter

I dialogerna framkommer att bestämmelserna om att hemkommunen ska erbjuda en inledande kartläggning till den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller prövning inom komvux upplevs som den största nyheten. Flera deltagare beskriver att studie- och yrkesvägledare på flera sätt redan arbetar med någon form av inledande kartläggning idag. Samtidigt är det en ny skyldighet gentemot presumtiva elever som har införts och därmed kräver en mer utvecklad organisation och i vissa fall även en bredare studie- och yrkesvägledning för att fånga upp en individs kunnande.

På flera dialoger lyfts betydelsen av den inledande kartläggningen som en viktig språngbräda in i utbildningssystemet – till validering, prövning, utbildning inom komvux eller andra utbildningsformer. Den inledande kartläggningen ger också större möjligheter att öka träffsäkerheten, det vill säga att elever hamnar rätt i utbildningssystemet från början och får en bättre studieplanering.

En annan möjlighet som lyfts är att den inledande kartläggningen även kan nyttjas för att till exempel bedöma en individs behörighet inför utbildning eller för att upptäcka eventuella stödbehov. Den inledande kartläggningen kan också inbegripas i den samverkan som redan finns mellan kommunerna, inte minst för att dela på resurser och arbeta på ett likartat sätt vilket kan öka kvaliteten, effektiviteten och likvärdigheten.

3.2.1 Frågetecknen och utmaningar med den inledande kartläggningen

Under dialogerna framkommer även frågor och svårigheter kopplade till den inledande kartläggningen. Till exempel hur man på bästa sätt erbjuder, och får elever att delta i, en inledande kartläggning i samband med studie- och yrkesvägledning. Flera deltagare upplever att det är svårare att få till en kvalitativ studie- och yrkesvägledning när allt fler fysiska möten i stället blivit digitala, i synnerhet efter pandemin. En deltagare uttrycker det så här:

Tack vare pandemin har man tagit ett steg åt ett annat håll – mer har blivit digitalt, SYV-möten har försvunnit etcetera. [Det är] svårt att locka folk till den inledande kartläggningen, man sitter hemma vid datorn och söker och är nöjd med det. Men vi vill mer – lite mer kvalitativ vägledning. Det är en utmaning.

Det finns även deltagare som upplever motsatsen – att många efter pandemin är extra glada att få träffa någon inför utbildning.

Andra frågetecken som framkommer är kopplade till dokumentation och informationsöverföring. Till exempel hur den inledande kartläggningen ska dokumenteras, vem som äger dokumentationen och hur dokumentationen ska föras vidare, i synnerhet i de fall när utbildningen eller valideringen sker hos en annan huvudman än hemkommunen eller på entreprenad. Några deltagare uttrycker det så här:

Dokumentation [när det gäller] intyg och provning det hanterar vi, men kartläggningen – det är otydligt, vem äger dokumentationen? Äger vi den eller eleven den? Ska individen kunna bära dokumentationen vidare? Hur ska det hanteras rent formellt?

Vad finns för krav för hemkommunen att dokumentera? Hur för man vidare dokumentationen? Kan individen vara bärare av information?

Informationsöverföring mellan hemkommun och huvudman gällande inledande kartläggning – hur gör man mellan kommuner, olika elevsystem, hur får man tillgång till varandras elever?

En problematik som lyfts i sammanhanget under flera dialoger är att kartläggning av samma individer förekommer hos flera aktörer, och det efterfrågas en bättre samordning. Ett par deltagare beskriver det på följande sätt:

Det görs kartläggningar överallt – på Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, socialförvaltningen, komvux, arbetsmarknadsavdelningen ... Det behöver göras något för att underlätta, men sekretessen är ett problem.

Det här med kartläggning, det kan bli upprepande för individen. Kartläggning hos Arbetsförmedlingen först, och sen på komvux – individen får samma frågor hos olika instanser. Svårt för individen att förstå syftet och [det blir] ineffektivt. Kommer informationsutbytet att förbättras? Hur kan vi lämna över information?

I diskussionerna nämns även branschvalidering som ett frågetecken av flera deltagare. Om den inledande kartläggningen visar att branschvalidering, och inte validering mot kurser inom komvux, är den bästa vägen för en individ – hur går man vidare och vem hänvisar man till som kan ta över?

3.3 Arbetet med att utveckla validering fortsätter men det finns vissa utmaningar

De nya bestämmelserna innebär bland annat ett förtydligande av valideringsprocessen, som består av en fördjupad kartläggning och en bedömning av en persons kunnande. En validering leder antingen fram till ett intyg eller ett betyg där betyg fås genom provning.¹⁷ Ett syfte med validering är att en persons kunnande, oberoende av hur det är förvärvat, tas till vara och därmed förkortar utbildningstiden.

Flera deltagare menar att de nya bestämmelserna om validering ligger i linje med hur de tidigare arbetat, och att de därmed känner sig trygga i vad förändringarna innebär. Det finns även, som tidigare nämnts, ett pågående arbete där

---

¹⁷ 20 kap. 42–44 §§ skollagen.

kommunerna samverkar för att ta ett mer samlat grepp och utveckla strukturer för arbetet med validering. Att dela på kompetens och att få kommunerna att arbeta mer lika för ökad likvärdighet beskrivs som extra viktigt.

Det framkommer också att deltagarna ser ambitionen att förtydliga skrivningarna om validering som positiva, samtidigt som målgruppen inom komvux idag ofta kan validera kunskaper i mindre omfattning än till exempel under 2015 då man såg ett stort inflöde av individer med lång yrkeserfarenhet. Flera deltagare tror därför inte att förändringarna för närvarande kommer att leda till någon ökning av antalet valideringar.

Validering kan vara aktuellt inom alla delar av komvux, i samtliga kurser. Dock tycks validering ofta förknippas med yrkesutbildning. Det är även inom yrkesutbildning som arbetet med validering har kommit längst och tycks vara mest strukturerat, även om det finns skillnader mellan olika yrkesområden och utbildningar.

Även om kommunerna på det stora hela arbetar med och fortsätter att utveckla validering betyder det inte att det inte finns frågetecken och behov av stöd.

3.3.1 Det finns vissa frågetecken om hur validering ska erbjudas och organiseras

Under dialogerna framkommer flera frågor om erbjudandet av validering och inom vilka ramar en validering ska genomföras. En sådan fråga är hur man ska informera om och marknadsföra validering. Ska det marknadsföras, och i sådana fall på vilket sätt? Ska det finnas sökbara som en utbildning? Eller ska valideringsbehovet uppstå och organiseras utifrån mötet med den enskilde individen, till exempel som resultat av den inledande kartläggningen? I dessa frågor är det tydligt att olika kommuner gör på olika sätt. En deltagare exemplifierar det på följande sätt:

[Det borde finnas] riktlinjer för hur man tar in elever till validering, till exempel om det ska vara sökbara från början – idag ser det väldigt olika ut hur kommuner gör. En del marknadsför validering stort – dom får många som validerar, andra kommuner visar inte alls på den möjligheten. Det blir inte likvärdigt.

Under diskussionerna framkommer också vissa frågetecken kring inom vilka ramar valideringen ska genomföras – till exempel när man ska använda en orienteringskurs med syfte att validera eller när en elev ska validera inom ramen för en nationell kurs.

Deltagare ger också exempel på att det kan se olika ut med validering i yrkeskurser jämfört med i teoretiska eller behörighetsgivande kurser. En sådan skillnad som beskrivs är att målet med att validera en teoretisk kurs oftast är betyg, intyg är mindre intressant, medan validering inom yrkesutbildning blir en mer utforskande process där både betyg och intyg kan vara slutmål.

Vidare framkommer i diskussionerna att gränsdragningen upplevs otydlig när det gäller förhållandet mellan valideringen, det vill säga fördjupad kartläggning och

bedömning av en persons kunnande, och prövning för betyg. Några deltagare upplever att det är otydligt om prövningen kan ske parallellt med den fördjupade kartläggningen eller om hela prövningen behöver ske efter att valideringen är klar. Några deltagare exemplifierar det med följande frågor:

Går det att se prövning som en parallell process i valideringen? Ofta hämtar ju läraren in bedömningsunderlag under tiden hen gör kartläggning och validering.

Prövningar är intressant – man ska testa hela kursen. Samtidigt ska man vid betygssättning beakta elevens alla kunskaper – men det sätts på något sätt ur spel om man inte kan använda underlaget från valideringen?

Hur vet man vad som är bedömning för prövningen och vad som är bedömning efter den fördjupade kartläggningen?

I diskussionerna lyfts även fler aspekter med prövningar inom komvux. Efterfrågan på prövningar ökar, det finns svårigheter med att organisera prövningar och dessa blir mycket kostsamma. Samtidigt framkommer att den problematik kring prövning som återkommande lyfts under tidigare års dialoger kvarstår.¹⁸

3.3.2 Validering upplevs inte alltid förkorta studietiden

Något som framkommer på flera dialoger är svårigheterna med att uppnå syftet med valideringen, det vill säga att förkorta och effektivisera studietiden. Flera deltagare menar att validering, inklusive prövning mot betyg, tar lång tid och inte alltid förkortar eller förenklar studietiden för eleven. Ett par deltagare uttrycker det så här:

Knepigt att validering tar så lång tid, ibland nästan lika långt tid som att läsa kursen. Sedan ska det också provas för betyg. Ibland är det svårt att se vinsten för eleven.

Det vi ser är att valideringen tar tid. Erfarenheterna är att man sällan kan validera hela kurser och utbildningar. Många gånger leder det till att utbildningen inte blir kortare utan snarare luftigare.

Vi skulle vilja att det fanns mer hjälp och stöd i hur vi genom validering kan förkorta utbildningar. Idag tvingas många göra hela utbildningen trots flera års arbetslivserfarenhet.

En viktig fråga i detta sammanhang blir hur kompletterande utbildning efter validering ska organiseras och erbjudas. Flera deltagare uppger att det kan vara svårt att organisera på ett bra sätt. Ofta resulterar det i att eleven undantas vissa moment i en kurs, utan att själva utbildningstiden för den skall förkortas. Det leder inte till en effektivare väg genom utbildningssystemet för eleven och deltagare på dialogerna beskriver även att elevens egen studiefinansiering kan

---

¹⁸ De huvudsakliga synpunkterna som framkommit på dialogerna under flera år handlar om att regleringen gällande prövning är otydlig och gammal, inte minst vad gäller hemkommunens ansvar och avgiften för prövning. Att det finns skillnader i vilka möjligheter till prövning kommunerna ger individer är också ett område som återkommit på dialogerna. Detta skapar till exempel effekter som att personer, oavsett hemkommun, söker sig till de kommuner där det anses mest gynnsamt att göra prövningen. Det i sin tur gör att antalet individer som gör en prövning inte alltid förhåller sig proportionerligt till kommunernas storlek och kommunernas kostnader för prövning kan därmed se olika ut. Se till exempel avsnitt om prövning i Skolverket (2020). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020*. Frågan om prövning finns i den pågående Yrkesvuxutredningens (U 2022:05) direktiv, dir. 2022:84. *Långsiktig och behovsanpassad yrkesutbildning för vuxna*.

påverkas negativt – om studieomfattningen minskar till följd av en validering riskerar eleven som tar studiemedel att bli återbetalningsskyldig.

Att organisera effektiv kompletterande utbildning utifrån varje individs behov anses resurskrävande och utmanande. Ett par deltagare exemplifierar detta på följande sätt:

Vi har beräknat att validering kostar 30 procent mer än vad det kostar att läsa kursen som vanligt. Det beror främst på att det är resurskrävande att individanpassa den kompletterande utbildningen efter valideringen men också att valideringen tar tid från undervisande lärare. Det drar stora resurser att jobba med validering eftersom vi inte är några stora kommuner – [det blir] många individuella lösningar.

Hela knäckfrågan är hur vi riggar kompletterande utbildning. Det vi har testat är att kombinera validering med lärlingsutbildning – där kan vi vara mycket mer flexibla och individanpassade.

I diskussionerna lyfts samverkan mellan kommuner återkommande som en lösning. En deltagare beskriver det så här:

En möjlighet är en bra samverkan inom regionen för att få till en bra valideringsprocess där vi samverkar för att underlätta att eleverna snabbare går igenom och får ett betyg eller intyg. [Vi behöver] se över samverkan mellan alla anordnare vi har så att vi kan dra kompletterande utbildning tillsammans för att ge eleven en mer sammanhållen utbildning.

3.3.3 Validering är ofta resurskrävande

Under dialogerna beskriver flera deltagare att arbetet med att skapa strukturer för och att genomföra validering, inklusive den kompletterande utbildningen efter validering, ofta är resurskrävande. Detta medför att deltagarna även har frågor om statsbidrag. Dels frågor om vad som händer med både det allmänna bidraget till kommunerna och det riktade statsbidraget för kartläggning och validering i och med att lagstiftningen ändras med ett tydligare ska-krav på validering, dels frågor kopplade till statsbidraget för regionalt yrkesvux.

När det gäller regionalt yrkesvux framkommer det under ett par dialoger att det finns deltagare som upplever att det är otydligt om man kan erhålla statsbidraget för validerade kurser eller inte, särskilt om en elev får ett intyg eller ett betyg efter valideringen. Ett par deltagare uttrycker det så här:

Hur kan man tänka kring finansiering [inom statsbidraget för regionalt yrkesvux] för elever som gör validering som tar ut intyg? Man kan rapportera även avbrutna kurser, vilket gör att man får med en del av poängen. Märkligt om finansieringen är olika beroende på om eleven väljer intyg eller prövning och betyg.

Om en elev får välja om man vill ha ett intyg eller betyg – om eleven vill ha intyg då kan man inte håva in statsbidrag?

Kommer det beslut att vi måste validera – då måste jag som rektor hitta pengar. Det är en omfattande process att validera. Och då blir det knepigt att finansieringen faller med om eleven vill ha intyg eller betyg?

3.4 Önskemål om fortsatt stöd och kompetensutveckling

Skolverket har ett pågående regeringsuppdrag om att ge stöd till kommunerna när det gäller inledande kartläggning och validering inklusive fördjupad kartläggning inom komvux.¹⁹ Som framgår av tidigare avsnitt framkommer under årets dialoger olika behov och önskemål om fortsatt stöd och kompetensutveckling kopplat till förändringarna. Det kan handla om önskemål till Skolverket, men även hur till exempel kommuner och regioner kan stödja varandra i arbetet samt finansiering och statsbidrag. Svårigheter för små kommuner med begränsade resurser att hantera dessa förändringar återkommer också i diskussionerna. Flera deltagare menar även att många lärare inte är vana att eller har kompetens för att arbeta med validering.

De vanligaste förekommande önskemålen och behoven sammanfattas nedan:

- Exempel på hur man kan organisera och praktiskt arbeta med validering, i synnerhet hur kompletterande utbildning efter validering för att förkorta studietiden kan organiseras.
- Behov av ökad samverkan mellan kommuner för att till exempel tillhandahålla kompetens och öka möjligheterna till validering, och även för att öka kvalitet och likvärdighet.
- Kompetensutveckling för lärare i hur man arbetar med validering och prövning, både inom teoretiska kurser och yrkeskurser. En valideringshandledarutbildning efterfrågas också under ett par dialoger. Det framkommer även att Skolverkets tidigare webbutbildning om validering har varit uppskattad som kompetensutveckling och en uppdaterad version av utbildningen efterfrågas.
- Ökade möjligheter till erfarenhetsutbyte, till exempel via nätverksträffar eller gemensam kompetensutveckling.
- Mer konkreta riktlinjer och stödmaterial. Exempel på önskemål är stöd för dokumentation och informationsöverföring, någon form av kvalitetssäkrat kartlägnings- och valideringsunderlag samt tydligare riktlinjer för prövning och hur man administrativt hanterar, till exempel antar och registrerar, elever som validerar. Skolverkets kartlägningsverktyg är uppskattat, och det efterfrågas stödmaterial för validering i andra kurser än yrkeskurser.
- Ett ”nationellt kompetensresurscentrum” av yrkeskunnande att nyttja när resurserna för att validera inom ett visst yrkesområde inte finns i den egna kommunen eller samverkansområdet.

---

¹⁹ Se punkt 16 i *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens skolverk*. Uppdraget ska delredovisas senast den 15 februari 2024 och slutredovisas senast den 30 oktober 2025.

4. Planering och dimensionering av gymnasial utbildning

Reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning innebär flera förändringar för komvux och gymnasieskolan. Syftet med reformen är bland annat att öka det tillgängliga utbudet av yrkesutbildning²⁰ inom komvux, underlätta vuxnas etablering på arbetsmarknaden och förbättra kompetensförsörjningen till välfärd och näringsliv samt öka samverkan mellan kommuner om utbudet av utbildning på gymnasial nivå.

En förändring som reformen medför är att kommuner ska väga in både vuxnas efterfrågan och behov av utbildning och arbetsmarknadens behov när de planerar och dimensionerar yrkesutbildning inom komvux. I skollagen införs också regleringar om att kommunerna ska samverka genom avtal med minst två andra kommuner om planering, dimensionering och erbjudande av yrkesutbildning inom komvux i ett primärt samverkansområde.²¹

Det ska även bli möjligt för en vuxen som är behörig att fritt söka till de yrkesutbildningar inom komvux som erbjuds i det primära samverkansområde som den sökande är hemmahörande i. En kommuns erbjudande av yrkesutbildningar ska omfatta all sådan utbildning som anordnas i det primära samverkansområde som kommunen ingår i. Hemkommunen ska även åta sig att svara för kostnaderna för en elevs utbildning i ett yrkesämne eller en sammanhållen yrkesutbildning i en annan kommun inom det primära samverkansområdet.²²

Lagändringarna beslutades av riksdagen i juni 2022. Ändringarna trädde i kraft 1 juli 2023 och ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas 2025.²³ Det innebär att förändringarna vid genomförandet av årets dialoger har varit beslutade och kända en tid men hade samtidigt ännu inte trätt i kraft. Detta gav möjlighet att fånga deltagarnas tankar om reformen och närliggande frågor samt ta del av kommunernas arbete med att införa förändringarna.²⁴ Arbetet med införandet, vilka möjligheter och utmaningar som finns med förändringarna, var också något som diskuterades under gruppdiskussionerna.

²⁰ Med yrkesutbildning avses i lagstiftningen yrkesämnena och sammanhållna yrkesutbildningar inom komvux på gymnasial nivå.

²¹ Enligt 2 kap. 2 a och 2 b §§ skollagen. Varje kommun ska samverka med minst två andra kommuner i ett primärt samverkansområde. Samverkansområdena kan utformas efter kommunernas förutsättningar och behov. Kommunerna väljer själva vilka andra kommuner de ska sluta avtal och samverka med i det primära samverkansområdet. Det finns heller inga krav på att samverkansområdet måste följa länsgränserna. Samverkansområdena kan vara samma för gymnasieskolan och komvux, men de behöver inte vara det.

²² 20 kap. 16 a, 19 d, 21, 21 a och 22 §§ skollagen.

²³ Lag (2022:1089) om ändring i skollagen (2010:800), prop. 2021/22:159. *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning.*

²⁴ Vissa initiala tankar om reformen fångades även under dialogerna 2022 – innan förändringarna var beslutade. Se Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux.*

4.1 Reformen upplevs som en utveckling och vidare formalisering av regionalt yrkesvux

Syftet med reformen om planering och dimensionering ligger på många sätt i linje med regionalt yrkesvux, och kan därför på sätt och vis ses som en vidareutveckling av den satsningen.²⁵ Dessutom har även andra förändringar med arbetsmarknads- och kompetensförsörjningsperspektiv införts inom komvux.²⁶ Det medför att det redan finns ett pågående arbete med till exempel samverkan och kompetensförsörjning i kommunerna.

Mycket av det förberedande arbete som görs i samband med att införa reformen utgår från det arbete och den samverkan som redan finns idag. Många deltagare som representerar kommuner upplever därför att de är på god väg med att införa reformen. Flera av deltagarnas frågor om reformen handlar följaktligen om vilka skillnader det blir jämfört med idag, och vad kommunerna behöver utveckla och förändra för att införa förändringarna.

Många deltagare upplever att det blir en styrning mot en högre grad av formalisering, tydligare strukturer och organisation samt strategisk samverkan. Avtal och överenskommelser behöver upprättas och utvecklas. Kommuner behöver i ännu högre grad välja vilka de ska samverka med.

Reformen medför också att flera aktörer och hela styrkedjan behöver involveras tydligare. I diskussionerna under dialogerna lyfts särskilt den lokala politiken fram, inte minst när det gäller styrning, vilka avtal som ska upprättas, på vilket sätt man ska samverka med andra kommuner samt hur utbildningar ska planeras och dimensioneras. Även regionen, den regionalt utvecklingsansvariga aktören, har fått en tydligare roll.²⁷

Även om dialogerna handlar om komvux, är det flera deltagare som ansvarar för ytterligare skolformer – därför lyfts även tankar om gymnasieskolan. Under flera dialoger framkommer att representanter för kommunerna upplever att reformen är en större utmaning att implementera för gymnasieskolan än för komvux. Deltagare menar att många gymnasieskolor inte har arbetat med till exempel samverkan om utbildning och utbudsplanering eller med att väga in arbetsmarknadens behov i samma utsträckning som man har gjort inom regionalt yrkesvux. Det finns även många frågor om hur reformen ska fungera med de fristående huvudmännen som finns inom gymnasieskolan.

---

²⁵ Regionalt yrkesvux är ett statsbidrag som infördes 2017 enligt förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning. Statsbidraget innehåller flera villkor som styr kommunernas yrkesutbildning inom komvux, bland annat finns villkor om att kommuner ska planera, dimensionera och erbjuda utbildning i samverkan. Utbildningen ska även planeras under medverkan av arbetslivet i de samverkande kommunerna, och utbildningen ska syfta till att leda till kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden.

²⁶ Till exempel förändringarna enligt prop. 2019/20:105. *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*.

²⁷ Regionerna har fått ett utökad uppdrag att fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet och tillhandahålla bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt i samband med reformen. 5 § lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

4.2 Huvudmän ser både möjligheter och utmaningar med reformen

Under gruppdiskussionerna diskuterade deltagarna vilka möjligheter och vilka utmaningar de ser kopplade till reformen om planering och dimensionering. Det som lyfts i gruppdiskussionerna framkommer också i andra delar och områden under dialogerna. Flera av möjligheterna och utmaningarna är därmed inte enbart kopplade till planering och dimensionering. Närmare och mer detaljerade beskrivningar än nedanstående sammanfattning återfinns under flera andra kapitel och avsnitt i rapporten.²⁸

Några av de möjligheter med och positiva effekter av reformen som deltagarna lyfter är sammanfattningsvis:

- Bättre möjligheter till ett större och bredare utbud, vilket i sin tur ökar möjligheterna för kommuninvånarna.
- Bättre bidrag till kompetensförsörjningen, utbildningar bättre anpassade efter arbetsmarknadens behov.
- Möjlighet till en mer strategisk planering och dimensionering av utbildning, inklusive nyttjande av platser och förläggning av olika utbildningar.
- Goda möjligheter att bygga vidare på upparbetad samverkan och ta till vara den kompetens och de erfarenheter som finns.
- Ökat regionalt perspektiv, vilket lyfter frågor i ett större perspektiv än den egna kommunen.
- Ökade möjligheter att dela på till exempel resurser och kompetens.
- Ökad samverkan mellan kommuner även i andra frågor, om andra utbildningar och om andra delar av komvux.
- Ett generellt ökat fokus på komvux, inklusive lokalpolitiska prioriteringar.

När det gäller utmaningar lyfter deltagarna i huvudsak följande:

- Kommunernas ekonomi och finansieringsfrågor, inklusive statsbidrag och planeringsförutsättningar.
- Svårigheter att hitta elever och fylla utbildningsplatserna.
- Att göra träffsäkra prognoser, göra en långsiktig planering och skapa en hållbar organisation samtidigt som flexibiliteten och möjligheten till snabba omställningar bibehålls.
- Geografiska utmaningar och utmaningar med infrastrukturen, till exempel att få eleverna att resa mellan kommuner för att gå en utbildning.

---

²⁸ Se till exempel kommande avsnitt om reformen om planering och dimensionering samt kapitel 7, "Att anordna och organisera utbildning inom komvux".

- Att få till en väl fungerande och fördjupad samverkan mellan kommuner, till exempel om vilka samverkansområden som ska formeras och undvika konkurrenssituationer mellan kommunerna.
- Att få till en väl fungerande samverkan med andra aktörer – till exempel utmaningar i samverkan med branscher och arbetsgivare.
- Utbildningarnas genomförande utifrån problem med till exempel brist på yrkeslärare, brist på apl-platser och möjlighet att tillhandahålla stöd till elever.

4.3 Arbetet med att införa reformen pågår

Under dialogerna framkommer att olika kommuner och samverkansområden har kommit olika långt med arbetet att införa reformen. Vid dialogernas genomförande framkommer att vissa redan har sina samverkansområden, avsiktsförklaringar och samverkansavtal klara och har påbörjat det mer operativa arbetet och implementeringen. Några deltagare beskriver det på följande sätt:

Arbete pågår inom samverkansområdet. Vi har ett mycket väl fungerande samarbete med friskola inom [regionalt] yrkesvux, det blir en fortsättning på hur vi redan jobbar. [Vi har en] vana att jobba utifrån prioriterade briststyrken som sätts av regionen. Vi har även börjat titta på vilka utbildningar som behöver växla upp och vilka [som] behöver växla ned.

Vi upplever att vi har kommit långt. Vi har ett färdigt avtal mellan tre kommuner i norra delen av länet. Nu handlar det om att få klarhet i detaljerna och använda det framåt.

Vi har redan ett samverkansavtal på plats med alla 16 kommuner som vi nu jobbar med att implementera.

Andra beskriver att man har ”haft inledande möten” och ”påbörjat diskussionerna”, i vissa fall på en inledande strategisk nivå med delar av styrkedjan och med vissa aktörer, som till exempel regionalt utvecklingsansvarig. Några deltagare beskriver nuläget så här:

Den politiska styrningen har precis fått utbildning och information kring förändringarna. [Det] finns ett pågående arbete på förvaltningsnivå men informationen har inte nått ut till alla.

Vi träffas samtliga kommuner på chefsnivå för att förstå uppdraget, hitta de mest lämpliga primära samverkansområdena utifrån flera perspektiv. Vi har satt upp en tidsplan.

Vi har många nya [lokala] politiker och vi behöver ha diskussioner på strategisk nivå redan nu inför planering och dimensionering och de är inte riktigt där ännu.

4.3.1 Frågor väcks när samverkansavtal och samverkansområden ska formeras

Av dialogerna framgår att den inledande fasen av implementeringen av reformen till stor del består av att formera primära samverkansområden, eventuella sekundära samverkansområden samt upprätta primära samverkansavtal enligt de nya bestämmelserna. Det medför att många frågor och funderingar vid dialogernas genomförande handlar om samverkansområden och samverkansavtal.

När det gäller samverkansområden så förekommer dels frågor om hur samverkansområdena kan formeras, dels strategiska frågor. Frågorna handlar till exempel om hur den primära samverkan ska formeras på bästa sätt både utifrån den enskilda kommunens behov, inklusive resurseffektivitet och möjligheter för kommuninvånarna, och för att leva upp till reformens krav och behoven på regional nivå.

Under dialogerna framkommer att många samverkansområden utgår från den samverkan de har inom regionalt yrkesvux, och de planerar att göra befintliga områden till primära samverkansområden. Det finns även exempel från regioner där de har slagit ihop, eller planerar att slå ihop, befintliga samverkansområden till ett större primärt samverkansområde. Några deltagare exemplifierar det så här:

Det är en stor fråga kring primära samverkansområden. [Det] finns för- och nackdelar med ett stort samverkansområde. Ekonomiskt svårt att förutse, men det blir ett stort utbildningsutbud. Särskilt som vi också har andra samverkansområden.

Vi har mer eller mindre färdiga kluster i regionen. Men det blir en avvägning kring att göra det bästa för sina kommunmedborgare och vad som är bäst för regionen.

Det finns flera olika samverkansområden som är möjliga, det är de ekonomiska förutsättningarna som behöver bli tydligare för att man ska våga gå mot ett större område. Det finns en expertgrupp som jobbar intensivt med att komma med förslag och de rapporterar till cheferna regelbundet.

Under diskussionerna framgår också tydligt att samverkansområden och samverkansavtal är en politisk fråga att ta ställning till i många kommuner. Ett par deltagare exemplifierar det på följande sätt:

Vi behöver hjälp från politiken kring vilka vi ska skriva samverkansavtalet med.

Inte helt klart hur politiken kommer definiera de primära samverkansområdena. Vi ser det som att vi har bra samarbeten inom ramen för regionalt yrkesvux, men politiken behöver ju inte alls välja samma områden.

Det lyfts även funderingar om för- och nackdelar med att ha ett primärt samverkansområde för hela länet eller inte, eller att ha samma samverkansområde som för gymnasieskolan eller inte. Det finns även en oro hos några kommuner som ligger på gränsen mellan två län – och som därmed idag har upparbetad samverkan med flera områden – och vad det kan få för konsekvenser om de måste välja det ena eller andra som primärt samverkansområde. Ett par kommuner frågar också vad som händer om de inte hittar några andra kommuner att samverka med.

Flera deltagare undrar även vad som avses med sekundära samverkansavtal²⁹, vilka en kommun kan skriva sådana med och hur dessa förhåller sig till de primära samverkansavtalen. Det verkar till exempel finnas frågetecken, bland annat från jurister i kommunerna, om de utifrån lagstiftningen kan skriva

---

²⁹ 2 kap 2 b § och 23 kap. 21, 22 och 23 §§ skollagen.

sekundära avtal med flera kommuner och i flera områden eller med bara en annan kommun.

Under dialogerna efterfrågas stöd rörande samverkansavtal – hur sådana kan utformas och vad de ska innehålla.

4.3.2 Förutsättningarna att implementera de nya bestämmelserna om fritt sök varierar

Under dialogerna framkommer att många samverkansområden redan har någon form av fritt sök, medan andra inte har det. Det medför att olika samverkansområden har olika utgångslägen och olika förutsättningar att införa förändringarna. Utöver frågor om samverkansavtal och samverkansområden är frågor om fritt sök de mest förekommande kopplade till reformen under dialogerna. Det handlar dels om frågor om vad lagstiftningen innebär och hur den ska tolkas, dels om hur detta kan påverka verksamheternas organisation och ekonomi.

Några deltagare uttrycker en oro för kommunernas ekonomi. Det handlar till exempel om att det kan finnas en risk för att ett ökat antal ansökningar till yrkesutbildning i andra kommuner medför kostnadsökningar för hemkommunen i och med att det införs en skyldighet att bekosta dessa. Det handlar också om att det kan bli svårare att förutsäga och styra vilka utgifter kommunerna har för utbildning i andra kommuner.

Det framkommer även en farhåga att mindre kommuner väljer att lägga ner egna utbildningar om kommuninvånarna får en utökad möjlighet och väljer att utbilda sig i större närliggande kommuner. Det finns även en oro för att elever väljer distansutbildningar hos en annan kommun i stället för att läsa utbildningen på plats i hemkommunen.

Det finns även deltagare som inte tror att detta kommer att bli så stor skillnad från idag, eftersom elever troligtvis kommer att fortsätta söka utbildning i huvudsak i sina egna kommuner.

Andra tankar som framkommer i diskussionerna är hur kommunerna kan samverka mer när det gäller ansökan och antagning till utbildning inom det primära samverkansområdet. Det kan handla om att dela på resurser eller på annat sätt hjälpas åt för att få till en smidigare antagningsprocess, eller bygga upp gemensamma antagningsenheter.

4.3.3 Reformen skapar ökat fokus på samverkan med gymnasieskolan

Samverkan mellan komvux och gymnasieskolan är en fråga som då och då återkommer under dialogerna. I de fall sådan samverkan förekommer handlar det främst om samnyttjande av resurser som lokaler, material och ibland även lärare. Det förekommer även att undervisning bedrivs med gymnasieungdomar och vuxna samtidigt. Hur väl denna samverkan fungerar varierar dock. Liksom under

tidigare dialoger beskrivs samverkan med gymnasieskolan ofta som problematisk och svår eftersom skolformerna har olika förutsättningar, reglering och organisation. I de fall samverkan sker är det oftast på gymnasieskolans villkor.³⁰ En deltagare beskriver förutsättningarna för samverkan så här:

Det är viktigt att samverkan mellan de båda skolformerna ska gynna båda, inte att komvux får utgå ifrån gymnasiets behov.

Under dialogerna framgår att samverkan mellan komvux och gymnasieskolan får ett ökat fokus i samband med reformen om planering och dimensionering. Det handlar liksom tidigare om ett gemensamt nyttjande av resurser, men nu handlar det även om en utökad strategisk samverkan om utbildningsutbud, volymer och förläggning av utbildning i en regional kontext. Samverkansfrågan lyfts därmed upp tydligare på en mer strategisk nivå.

En ytterligare dimension i diskussionerna är att kommunernas verksamheter är organiserade på olika sätt vilket kan påverka förutsättningarna för samverkan. Ibland är gymnasieskolan och komvux organiserade under samma nämnd och förvaltning, ibland inte. I vissa kommuner är även gymnasie- och komvuxverksamheten samma organisation med samma personal.

I diskussionerna framkommer också farhågor om att en eventuell ökad samverkan om planering och dimensionering med gymnasieskolan ska påverka komvux flexibilitet negativt. En deltagare uttrycker det på följande sätt:

En utmaning för komvux är att få ihop det med gymnasiet. Gymnasiet är så statiskt medan komvux är flexibelt. Hur ska vi kunna samverka kring detta?

4.3.4 Samverkan med regionen stärks och utvecklas

Under de senaste årens regionala dialoger har det blivit tydligt att regionen, det vill säga den regionalt utvecklingsansvariga aktören, är en allt vanligare och mer framträdande samverkanspart till kommunerna om komvux. Flera deltagare lyfter att det idag finns bra samverkan och dialog mellan kommunerna och regionerna om utbildningsfrågor.

Det finns dock skillnader i hur samverkan mellan den regionala aktören och kommunerna ser ut. I flera regioner har idag den regionalt utvecklingsansvariga aktören en framträdande roll. Den bistår till exempel med analyser, organiserar nätverk, utvecklar samverkan med olika aktörer samt driver och samordnar arbetet med bland annat regionalt yrkesvux, lärcentrum och validering. I andra samverkansområden har regionen en mer tillbakadragen roll.³¹

---

³⁰ Deltagare exemplifierar att utbildning som bedrivs gemensamt blir på gymnasieskolans villkor, med bland annat terminer, brist på flexibla studieformer och svårigheter att erbjuda utbildning kontinuerligt, vilket gör det svårt att möta vuxna individers behov och bedriva utbildning utifrån komvux styrdokument. Deltagare beskriver även att komvux får ta det som "blir över" i fråga om lokaler, lärare med mera efter att gymnasieskolan lagt sin organisation. Se även rapporter från tidigare dialoger, till exempel avsnittet om samverkan med gymnasieskolan i Skolverket (2019). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019*.

³¹ En faktor som kan påverka detta är om det finns andra utarbetade regionala strukturer för samverkan, till exempel kommunförbund eller kommunalförbund.

Reformen om planering och dimensionering medför ett utökat uppdrag för regionerna. I det regionala utvecklingsansvaret ingår att fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet samt att bedöma regionens kompetensbehov inom privat och offentlig sektor på både kort och lång sikt.³² Det innebär att regionen har en tydligare roll i kompetensförsörjningsarbetet och att den är en samverkanspart till kommunerna i utbildningsfrågor om planering och dimensionering.

Under dialogerna framkommer att det idag ser olika ut hur olika regioner närmar sig utbildningsfrågorna. Flera deltagare, både från kommuner och regioner, efterfrågar någon form av material eller utbildning för att ge regionalt utvecklingsansvariga en likvärdig grund i utbildningsfrågorna.

4.4 Det är efterlängtad med regionala planeringsunderlag

I samband med reformen har Skolverket fått ett nytt uppdrag att ta fram regionala planeringsunderlag.³³ Syftet är att stödja huvudmännen i arbetet med att planera utbildningsutbudet så att det möter både vuxnas och ungdomars efterfrågan samt arbetsmarknadens behov av kompetens.

Planeringsunderlagen tas fram länsvis och innehåller information om arbetsmarknadens behov av kompetens, ungas och vuxnas efterfrågan på gymnasial utbildning samt hur utbildningsutbudet ser ut idag. I planeringsunderlagen gör dessutom Skolverket en bedömning av behovet av eventuella förändringar i länets utbildningsutbud. Dessa bedömningar kan huvudmännen använda som stöd och referenspunkt i sitt planerings- och dimensioneringsarbete.

Planeringsunderlagen ska ge kommunerna bättre förutsättningar för att tillsammans kunna planera, dimensionera och erbjuda yrkesutbildning inom komvux. Planeringsunderlagen kommer att tas fram vart tredje år. Den första omgången presenteras hösten 2023.

Under dialogerna framkommer att det på flera håll är efterlängtad att få ett samlat planerings- och analysunderlag, och flera deltagare uttrycker en nyfikenhet över vad underlagen kommer att innehålla. Flera deltagare uttrycker sig även positivt om det exempel på planeringsunderlag Skolverket tog fram i ett förberedande uppdrag.³⁴ Deltagarna har även flera frågor, medskick och önskemål.

---

³² 5 § punkten 2 i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

³³ Skolverket ska enligt 6 a § förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk ta fram regionala planeringsunderlag till stöd för planering, dimensionering och erbjudande av gymnasial utbildning. Skolverket har även fått ett uppdrag om regionala planeringsunderlag enligt Regeringen (2022). *Uppdrag om regionala planeringsunderlag*. 2022-08-25. U2022/01595. U2022/02828.

³⁴ Skolverket (2022). *Underlag för planering och dimensionering av utbildning – Redovisning av uppdrag om regionala planeringsunderlag om behov av gymnasial utbildning*.

4.4.1 Det finns frågetecken om hur planeringsunderlagen kommer att styra arbetet med planering och dimensionering

Ett av de vanligaste inspelen från deltagare under dialogerna är att det fortsatt behöver finnas utrymme för flexibilitet och snabba omställningar inom komvux. Många anser att tre år är för långa intervall för att planeringsunderlagen fullt ut ska fungera för komvux. Några deltagare kommenterar tidsaspekten på följande sätt:

Vad händer om planeringsunderlagen inte hänger med i den lokala utvecklingen utifrån att datan inte uppdateras tillräckligt ofta eller inte träffar rätt?

Vi vet också att vi kommer att behöva utbilda mot yrken som inte finns i statistiken nu eftersom man baserar underlaget på historiska data och att arbetsmarknaden förändras snabbt just nu. Viktigt att det finns utrymme för att anpassa underlaget efter verkligheten.

Ett önskemål hade varit att vi fick underlag varje år. När lagändringen tillämpas 1 januari 2025 kommer underlaget redan vara för gammalt eftersom det kommer 2023. Det har hänt väldigt mycket på den tiden inom komvux i regionen.

Om man tänker antal platser blir det snart gymnasieskola för vuxna. Vi lyfte faran även under utredningen. Om du börjar lägga platser 1–1,5 år tidigare matchar du inte behoven.

I sammanhanget lyfts också många funderingar om hur styrande planeringsunderlagen blir och vem som beslutar vad. En deltagare uttrycker det på följande vis:

Vad händer om planeringsunderlagen som Skolverket tar fram och det regionerna tar fram inte visar på samma trend eller behov? Vad ska vi då följa? Vem tar ansvar om underlaget säger att utbildningar ska minska? Hur ska det fungera i praktiken?

En vanlig och angelägen fråga från flera deltagare är också hur de regionala planeringsunderlagen kommer att påverka statsbidraget för regionalt yrkesvux. Frågorna handlar till exempel om hur bedömningarna i underlagen kommer att påverka tilldelningen av statsbidraget och hur planeringsunderlagens treårscykel kommer att förhålla sig till statsbidraget som söks och tilldelas årsvis. En deltagare beskriver det så här:

Att de regionala planeringsunderlagen ska vara "styrande" blir en utmaning. Ska statsbidragen bara kunna sökas vart tredje år då underlagen kommer ut? Svårt eftersom komvux ska vara flexibelt.

Ett önskemål som lyfts fram under flera dialoger är att det även ska tas fram underlag för primära samverkansområden eller på delregional nivå. Deltagare i dialogerna menar att länsindelningen inte alltid blir rättvisande eller tillräckligt träffsäker. Ett par deltagare uttrycker också vikten av att kunna se andra läns planeringsunderlag och pendlingsområden, då många elever rör sig över länsgränserna.

Det finns även frågor om hur planeringsunderlagen presenterar både vuxnas efterfrågan på och deras behov av utbildning samt arbetsmarknadens behov.³⁵ Vuxnas efterfrågan på utbildning, till exempel söktryck, är inte lätt att fånga och en farhåga i sammanhanget är att arbetsmarknadsperspektivet blir det starkast styrande.

Det framkommer också att arbetet med planering av utbud och dimensionering behöver ses i en bred kontext. Komvux, Arbetsförmedlingens utbildningar, gymnasieskolan med flera är pusselbitar i kompetensförsörjningsarbetet. Det upplevs därför positivt att både komvux och gymnasieskolan omfattas av planeringsunderlagen. Även om skolformerna inte har nära samverkan i övrigt behövs bilden av båda skolformerna för den strategiska planeringen. Det uttrycks även önskemål om att Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar ska finnas med i planeringsunderlagen.³⁶

Det väcks också frågor om hur man i det primära samverkansområdet ska samordna och förlägga utbildningsutbudet utifrån de regionala planeringsunderlagen. Till exempel: På vilken ort i samverkansområdet ska en viss utbildning förläggas? Om alla kommuner i samverkansområdet har samma utbildning, men behöver minska på totalen – vilken kommun ska då lägga ner sin utbildning? Vilken kommun ska ta kostnaderna för att investera i en ny utbildning om behovet finns?

En farhåga som lyfts av flera deltagare i denna kontext är att små kommuner riskerar att utarmas på utbildning eller hamna i kläm på annat sätt. Flera deltagare framhåller också vikten av att ”tänka nytt” och släppa eventuell prestige då alla kommuner kanske inte kan erbjuda samma utbildningar som de tidigare haft.

En återkommande fråga under dialogerna, inte minst i diskussionerna om planering och dimensionering, är utmaningen att hitta elever till utbildningarna. Om utbildning i högre grad planeras, förläggs och erbjuds utifrån ett regionalt perspektiv kan det innebära att fler elever behöver resa för att gå en viss utbildning. Det ställer i sin tur krav på infrastrukturen, till exempel kollektivtrafiken, för att underlätta elevernas rörlighet mellan kommuner.

Flera deltagare beskriver också att många elever har en motvilja att resa till en annan kommun för att få en utbildning.³⁷ Ett par deltagare lyfter även att en mer omfattande regional samverkan om utbildning skapar möjligheter och kan innebära att lärare och annan personal får förflytta sig mellan olika kommuner.

---

³⁵ De nya bestämmelserna i skollagen innebär att kommunerna ska ta hänsyn till både vuxnas efterfrågan och behov av utbildning, samt arbetsmarknadens behov när de bestämmer vilken yrkesutbildning och hur många platser de ska erbjuda (20 kap. 16 a § skollagen).

³⁶ Det finns ett pågående arbete med att införa Arbetsförmedlingens utbildningar i Susa-navet, vilket innebär att arbetsmarknadsutbildningar kan visas i till exempel Utbildningsguiden, utbildningsguiden.skolverket.se.

³⁷ Se även avsnitt 7.1, ”Det är en utmaning att hitta elever och fylla utbildningsplatserna”, i denna rapport.

5. Komvux styrning, organisation och uppdrag

Komvux uppdrag är komplext och spänner över flera politikområden. Detta speglas av att kommunernas organisation av komvux ser olika ut. I vissa kommuner är komvux placerat under arbetsmarknadsnämnden, en egen vuxenutbildningsnämnd eller direkt under kommunstyrelsen. I andra fall är komvux samlat med övriga skolformer i en barn- och utbildningsnämnd. Även andra varianter, som till exempel socialnämnd eller näringslivsnämnd, förekommer.

Organisationen kan i sin tur påverka hur komvux fungerar i kommunen och vilka prioriteringar som görs. Oavsett organisation krävs samverkan mellan olika delar av kommunen, och med andra aktörer, för att lösa komvux uppdrag. Något som utmärker komvux är att organisatoriska och andra förutsättningar kontinuerligt behöver ses över för att verksamheten ska kunna erbjuda en utbildning i takt med omvärldens utveckling samt individernas och arbetsmarknadens behov och efterfrågan.

Mot denna bakgrund är frågor om komvux styrning, organisation och roll ständigt aktuella och återkommer därför i diskussionerna under de regionala dialogerna, även under 2023.

5.1 Utbildningsinsatser för nämndledamöter är viktiga för samarbetet i styrkedjan och förståelsen för komvux

Det var valår 2022 vilket innebär att vid dialogernas genomförande hade flera kommuner en ny politisk sammansättning och nya nämndledamöter. Deltagare poängterar vikten av en genomtänkt organisation, samverkan och gemensam förståelse för uppdraget för att axla huvudmannaansvaret för utbildningen. I det ingår att skapa en väl fungerande styrkedja, från ansvarig nämnd och förvaltning med skolchef till verksamhet med rektor. Under dialogerna ges därför flera exempel på hur man i kommunerna på olika sätt aktivt har arbetat för att introducera och utbilda nya nämndledamöter samt stärka samarbetet i styrkedjan, ofta genom en introduktionsutbildning i olika etapper med stegvis ökande fördjupningar eller utifrån olika teman.

Komvux beskrivs i sammanhanget som en ”kunskapslucka” för många lokala politiker, vilket ökar behovet av komvux-specifik utbildning för politikerna. Några extra viktiga delar som lyfts om vad en sådan utbildning bör innehålla är komvux breda uppdrag, den heterogena målgruppen, rekrytering till och stöd i studierna, samverkan med andra aktörer samt finansiering och statsbidrag. Några deltagare exemplifierar det på följande sätt:

En specifik arbetsuppgift för komvux är att motivera till studier, hitta möjlig målgrupp – det är ofta nytt för [de lokala] politikerna.

Vi ser att intresset för komvux hos politikerna ökar i takt med varsel och lågkonjunktur. Även att kompetensförsörjningsfrågan blir mer akut gör att intresset för komvux ökar. Men svårigheter kring att förstå den heterogena målgruppen försvårar träffsäkerheten i insatser.

En grundutmaning – hur ska vi få vuxenutbildningen prioriterad? Lågkonjunkturen gör att vuxenutbildning blir ännu mer aktuell och resurser behöver därför styras över till komvux. [Komvux] behöver dessutom rusta människor för högre utbildning. [Det är en] utmaning när alla skolformer skriker efter resurser.

Viktigt för kommunens ekonomi att man känner till komvux och hur det påverkar till exempel socialförvaltningens utgifter.

I sammanhanget framkommer att Skolverkets material för att introducera nya nämndledamöter är uppskattat i arbetet med att introducera den lokala politiken till komvux. Flera deltagare lyfter också fram de regionala dialogerna och andra forum som viktiga där både verksamhet, förvaltning och ansvariga politiker kan träffas för att dryfta verksamhetsfrågor. Deltagarna kan då få en gemensam grund för fortsatta diskussioner vilket bidrar till att skapa en aktiv och strategisk styrning av komvux. Flera deltagare lyfter närvaro av lokala politiker, inte minst kommunalråd och nämndordföranden, som särskilt värdefullt vid dialogerna.

5.2 Att vara skolledare inom komvux är ofta ett komplext uppdrag

I diskussionerna om styrkedjan och komvux uppdrag återkommer frågor om rektorsfunktionen inom komvux, både i tidigare dialoger och under årets dialoger.³⁸ Det beror dels på att rektors mandat och uppgifter ser olika ut i olika kommuner, dels på att det ofta blir en komplex och ansvarstyngd roll då många av vuxenutbildningsfrågorna i en kommun ibland hamnar på en och samma person – rektorn. Rektorn förväntas ofta även vara både drivande och operativ i samverkan med andra aktörer, både inom och utanför den egna kommunen.

Rektorsrollen blir ännu mer komplex när en och samma person är ansvarig rektor för utbildning i såväl egen regi som på entreprenad, där rektor ska vara pedagogisk ledare för den egna personalen, följa upp utbildning hos externa utbildningsanordnare och dessutom agera verksamhetschef eller motsvarande för huvudmannen. Detta förekommer i framför allt små kommuner, där stödfunktioner ibland saknas och volymer och resurser inte räcker till fler skolledare. Ett par deltagare under årets dialoger berättar att de i sina kommuner anställer biträdande rektorer i högre utsträckning än tidigare för att fördela arbetsuppgifterna och stödja rektorn.

Det framkommer även frågor om hur med en ökande omsättning bland skolledare inom komvux kan hanteras. Nya skolledare som rekryteras kan ha en bakgrund i grund- och gymnasieskolan och är därför inte förberedda på hur rektorsuppdraget

³⁸ Se till exempel Skolverket (2020). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020*.

inom komvux ser ut och hur komvux fungerar. Ett par deltagare menar i sammanhanget att rektorsutbildningen inte avspeglar det komplexa uppdrag som rektorer inom komvux ofta har. Även skolchefens roll diskuteras, och det framkommer att det är olika när det gäller hur väl skolchefen är insatt i komvux frågor och förutsättningar, vilket i sin tur påverkar förutsättningarna för rektorns roll och funktion.

5.3 Utbildning på entreprenad väcker fortsatt frågetecken

Det finns en skillnad mellan kommunerna i hur stor del av komvux som de bedriver på entreprenad och hur de följer upp utbildningen. I diskussionerna under dialogerna 2023 återkommer flera kommuner till att de fortsatt upplever problem kopplade till att bedriva utbildning på entreprenad.

Det som framkommer i årets dialoger är likartade frågor som lyfts under tidigare dialoger och som även lyfts av ett par statliga utredningar nyligen.³⁹ Det handlar till exempel om svårigheter för huvudmän att följa upp och säkerställa utbildningens kvalitet och likvärdighet samt utmaningar med att utveckla utbildningen när den styrs av villkor i avtal som löper över flera år, till exempel vid förändringar av regelverk eller andra omställningar. Under årets dialoger ges exempel som att få enskilda utbildningsanordnare att arbeta med validering och vilka förberedelser eller åtgärder som behövs inför reformen om planering och dimensionering. Flera deltagare tar även upp ansvarsfrågor, till exempel rektors funktion och ansvar vid utbildning på entreprenad och ansvarsförhållandet mellan den kommunala rektorn och rektorn eller motsvarande hos den enskilda utbildningsanordnaren.

Några kommuner beskriver också att de planerar att ta, eller att de redan har tagit, tillbaka mer utbildning i egen regi. Som skäl anges bland annat att de vill skapa bättre möjligheter att kvalitetssäkra och följa upp utbildningen. Samtidigt lyfter ett par kommuner en motsatt rörelse – att de är på väg att lägga ut hela eller en större del av utbildningen på entreprenad. Ett skäl som anges för det är till exempel bristande ekonomi inom kommunen.

Framgångsfaktorer som framkommer för att utbildning på entreprenad ska fungera väl är bland annat genomtänkta förfrågningsunderlag och avtal, tydlig ansvarsfördelning samt en god dialog mellan kommun och utbildningsanordnare.

---

³⁹ Se Skolverket (2019). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019* och Skolverket (2020). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020* samt SOU 2020:66. *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk* och SOU 2022:53. *Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag*.

6. Behov av stöd till elever inom komvux

I de regionala dialogerna tidigare år har frågor om elevernas tillgång till studier och stöd i studierna varit angelägna och vanligt förekommande. Årets dialoger är inget undantag. Utmaningar som gäller målgruppen med stort behov av olika stödinsatser har snarare ökat och återkommer ofta under diskussionerna oavsett område.

Många deltagare beskriver en elevgrupp med kort utbildningsbakgrund och svaga språkkunskaper som står långt ifrån arbetsmarknaden och har svårt att klara av en utbildning på gymnasial nivå, där utbildningstiden för individen ofta blir lång. Många elever behöver stöd och individuella anpassningar, både inför och under sin studietid. Utbildning och specialpedagogiska insatser behöver ofta kompletteras med motiverande och coachande insatser eller studiehandledning på modersmålet.⁴⁰

Något som lyfts återkommande under dialogerna 2023 är stöd och insatser inför studierna, olika typer av förberedande och motiverande insatser för att kunna påbörja och klara av utbildningen – hur en individ tas emot, vägleds och förbereds inför studierna. Arbetet kan också vara en viktig del av att upptäcka en elevs stödbehov. Den inledande kartläggningen skulle också kunna användas i detta arbete.⁴¹

Det efterfrågas även stöd och exempel på hur man kan organisera och lägga upp sådana insatser. I diskussionerna beskrivs också en gränsdragningsproblematik – vem ansvarar för vad – då målgruppen och den typen av insatser ofta berör flera aktörer. Två deltagare exemplifierar och beskriver detta på följande sätt:

Vikten av att förbereda inför studier – just nu upptäcks elevens behov och förutsättningarna för sent när man redan är i studier. Gäller särskilt sfi. Vad kan vi göra för att samverka mellan kommunens förvaltningar, region och Arbetsförmedlingen?

Hur kan vi stödja eleverna inför utbildning? Motivationskurser? Här vill vi gärna ha stöd. Vem ansvarar, [det är] många aktörer inblandade?

I diskussionerna framträder också en likvärdighetsproblematik – vilka möjligheter och vilken tillgång till stöd, individanpassning och flexibilitet som finns för den enskilde individen skiljer sig åt mellan kommuner.

---

⁴⁰ Det handlar således om ett brett spektrum av stödinsatser utöver de extra anpassningar som kan göras inom ramen för undervisningen enligt 3 kap. 5 § skollagen. Se även Skolverket (2023). *Elevhälsa och stöd till elever inom komvux – En kartläggning*.

⁴¹ Se avsnitt 3.2, ”Den inledande kartläggningen skapar möjligheter”.

6.1 Det finns behov och önskemål för det fortsatta arbetet med att utveckla stödjande insatser

Under dialogerna ger deltagarna flera exempel på hur de arbetar för att möta målgruppernas behov och organisera stödinsatser. Ett utvecklingsarbete pågår i många kommuner samtidigt som behoven upplevs omfattande, och det finns därför tydliga önskemål om stöd och åtgärder från deltagarna.

Det som deltagarna för fram i årets dialoger ligger i linje med beskrivningar från tidigare dialoger och sammanfattas här:

- Fler och mer varierade insatser behövs både inför och under utbildningstiden. Det kan till exempel handla om motiverande, coachande, specialpedagogiska, kurativa, arbetslivsintroducerande, studietekniska och vägledande insatser. Det kan även handla om språkpraktik och andra språkutvecklande insatser som kan löpa parallellt med utbildningsinsatser.
- Flera deltagare har önskemål om tydligare riktlinjer eller reglering vad gäller stöd och elevhälsa inom komvux. I sammanhanget lyfts även att det är av stor vikt att det är anpassat efter komvux behov, och inte på samma sätt som elevhälsa i andra skolformer. Ett par deltagare menar också att ”elevhälsa” inte är ett bra begrepp inom komvux och ser därför gärna ett nytt begrepp.
- Fortsatt utveckling av pedagogik och olika utbildningsformer är nödvändig för att möta elevernas behov. Det handlar till exempel om att utveckla flexibla studieformer, nätbaserat lärande och distansutbildning för att ge eleverna den undervisning, individanpassning och det stöd de behöver. Det handlar även om en fortsatt utveckling av yrkesutbildning för att möta både individernas och arbetsmarknadens behov.⁴² Det finns också behov av att öka möjligheterna till utbildning och kompetensutveckling för att undervisa vuxna, inte minst i lärarutbildningarna.⁴³

Under diskussionerna återkommer också lärcentrum, och det statsbidrag som ges för att utveckla lärcentrum⁴⁴, som viktigt för det fortsatta arbetet med att utveckla olika stödinsatser. Det lyfts även önskemål från flera deltagare om att de stödjande insatserna i kombinationsutbildningar, som kommunerna kan söka statsbidrag för inom regionalt yrkesvux, även behövs inom andra former av yrkesutbildning inom regionalt yrkesvux.⁴⁵ Ett annat hinder till studier som återkommer i diskussionerna är elevernas studiefinansiering.⁴⁶

⁴² Se även kapitel 7, ”Att anordna och organisera utbildning inom komvux”.

⁴³ Att lärarutbildningarna bättre behöver förbereda för arbete inom komvux, bland annat för att säkerställa att lärare har didaktisk kompetens för att undervisa inom komvux, har lyfts i flera olika sammanhang de senaste åren. Till exempel i SOU 2022:53. *Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag*, SOU 2020:66. *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk* och Universitetskanslersämbetet (2021). *Hur förbereder lärarutbildningarna för arbete i den kommunala vuxenutbildningen? Redovisning av ett regeringsuppdrag*.

⁴⁴ Förordning (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum.

⁴⁵ 31 a § förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

⁴⁶ Se avsnitt 8.1, ”Elevernas studiefinansiering är en återkommande problematik”.

6.2 Stöd till elever inom komvux är ett fortsatt uppmärksammat utvecklingsområde

Det är inte bara under dialogerna som behovet av stöd till elever inom komvux är uppmärksammat. Skolverket har under 2023 avslutat ett regeringsuppdrag att bland annat kartlägga i vilken utsträckning och i vilka former stöd till eleverna och elevhälsa erbjuds inom komvux. Det som lyfts under dialogerna ligger i hög utsträckning i linje med det som framkommit i arbetet med regeringsuppdraget.⁴⁷

Den pågående Yrkesvuxutredningen (U 2022:05) ska enligt sina direktiv bland annat se över elevers tillgång till stöd i komvux och vid behov föreslå åtgärder, till exempel förbättrad tillgång till stöd som kan få fler elever att nå målen med sin utbildning i komvux. Utredningen ska även se över hur yrkesutbildning inom komvux bättre kan anpassas efter de behov som finns.⁴⁸

---

⁴⁷ Skolverket (2023). *Elevhälsa och stöd till elever inom komvux – En kartläggning*.

⁴⁸ Dir. 2022:84. *Långsiktig och behovsanpassad yrkesutbildning för vuxna*.

7. Att anordna och organisera utbildning inom komvux

Under dialogerna framkommer frågor om, utmaningar med och exempel på att organisera och anordna utbildning. I följande avsnitt beskrivs de områden som varit mest framträdande under dialogerna 2023.

7.1 Det är svårt att hitta elever och fylla utbildningsplatserna

Flera deltagare beskriver, både i årets och under tidigare dialoger, att det är svårt att rekrytera elever och fylla utbildningsplatserna. Många kommuner beskriver att de kan erbjuda utbildningar men får inte tillräckligt med sökande. En skillnad jämfört med föregående år är att många deltagare upplever att problematiken har ökat ytterligare – det är ett minskat elevantal och söktrycket sjunker, inte minst till yrkesutbildningar. Ett par deltagare beskriver det så här:

Antalet som går yrkesutbildningar i länet har sjunkit med 30 procent. Det finns få behöriga och ingen kompetenspool att ösa ur. Det innebär också att vi inte kommer kunna söka några nya utbildningsplatser med den ökade finansieringen som beskrivs i vårändringsbudgeten.

Söktrycket sjunker på utbildningarna [samtidigt som] näringslivet vill ha fler till sina branscher. [Det finns] problem med att fylla yrkesutbildningar trots att det finns ett arbetsmarknadsbehov.

Deltagare beskriver även att samverkan behöver utvecklas ytterligare – mellan kommuner, med Arbetsförmedlingen och med branscher och arbetsgivare – för att hitta och motivera potentiella elever. En återkommande synpunkt i sammanhanget, både i årets och i tidigare dialoger, är att marknadsföringen av och informationen om yrkesutbildningar behöver utvecklas. En annan aspekt är att potentiella elever inte självklart är intresserade av de utbildningar som finns, utan hellre vill läsa annat än vad som erbjuds.

Några deltagare menar även att många sökande inte har tillräckliga förkunskaper för att kunna tillgodogöra sig den utbildning de söker, det vill säga att de inte är behöriga till utbildningen. Det förekommer också att sökande som har blivit antagna inte dyker upp eller tackar nej innan utbildningen startar, vilket kan medföra tomma utbildningsplatser eller att utbildningar inte kan startas överhuvudtaget.

En ytterligare aspekt på detta, som även hänger ihop med reformen om planering och dimensionering där utbildning och utbildningsutbud ska ses i en mer regional kontext, är i vilken utsträckning eleverna har möjlighet och är beredda att resa för att gå en utbildning. Infrastruktur, som till exempel tillgången till kollektivtrafik, har en stor betydelse för elevernas rörlighet. Flera deltagare beskriver även att

många elever har en motvilja att resa till en annan kommun för att få en utbildning. Några deltagare beskriver och exemplifierar detta på följande sätt:

Det finns en önskan hos vissa elever att komma vidare, men vi har inte tillräckligt med elever för att ge [utbildningen]. Eleverna vill inte resa till en annan kommun.

Väldigt utmanade att få medborgare att röra sig mellan kommuner. Svårt att få elever till mindre kommuner även om vi [i kommunerna] kan gå med på att organisera [utbildningarna] så.

Vi ser ibland att man som elev tackar nej till utbildning som inte ligger centralt. Vi försöker lösa det med kollektivtrafik, men eleverna tackar ändå nej.

Vi erbjuder elevboende även för vuxna för att underlätta studier på komvux i glesbygdskommun.

Utmaning att få elever till utbildningarna, svårt för vissa med rörligheten – man vill inte läsa på annan ort, det kostar att resa. Vi måste fundera på vad det kostar för individen i form av tid och pengar att förflytta sig.

I diskussionerna lyfts även möjligheter med och betydelsen av lärcentrum samt utveckling av utbildning på distans, inklusive fjärrundervisning.⁴⁹

I diskussionerna återkommer också betydelsen av studie- och yrkesvägledningen. Hur vet elever vilka behov som finns på arbetsmarknaden, vad olika yrken innebär, vad olika utbildningar leder till och var de finns? Det är viktiga frågor för att rekrytera elever och för att bidra till kompetensförsörjningen.

7.2 Yrkesutbildning är fortsatt i fokus

Komvux har fått en allt viktigare roll i kompetensförsörjningen till arbetslivet. En yrkesutbildning inom komvux är ett sätt för individer att komma in på arbetsmarknaden. Det kan även vara en möjlighet för dem som behöver yrkesväxla. Som tidigare nämnts handlar många förändringar och satsningar inom komvux de senaste åren om yrkesutbildning.

Därför är det naturligt att yrkesutbildning är i fortsatt fokus, och under dialogerna – både 2023 och föregående år – har deltagarna också många frågor om hur yrkesutbildning kan organiseras och bedrivas. I diskussionerna återkommer deltagarna med flera exempel och aspekter på hur yrkesutbildningen fortsatt behöver utvecklas för att möta både individens och arbetsmarknadens behov. De vanligaste tankarna hos deltagarna i årets dialoger sammanfattas i följande avsnitt.

7.2.1 Fortsatta hinder för att anordna yrkesutbildning

Det framkommer tydligt i diskussionerna att de främsta hindren för att anordna yrkesutbildning, både för att öka antalet platser och för att bredda utbudet av utbildningar, som framkom under förra årets dialoger fortsatt är aktuella. Det handlar framför allt om följande hinder:

---

⁴⁹ Se även avsnitt 7.4, "Ökade krav och efterfrågan på distansutbildning". Se tidigare års rapporter från de regionala dialogerna angående utvecklingen av lärcentrum.

- Brist på apl-platser, brist på apl-handledare och svårigheter att anordna apl.
- Brist på yrkeslärare.
- Svårigheter att fylla utbildningsplatserna. Det handlar både om att hitta och rekrytera individer till utbildningarna men även om att de individer som finns ska vara behöriga och kunna tillgodogöra sig utbildning på gymnasial nivå.

Ytterligare beskrivningar av dessa hinder finns både i tidigare rapporter från dialogerna och i andra kapitel och avsnitt i denna rapport.⁵⁰

7.2.2 Målgruppens behov kräver fortsatt utveckling av yrkesutbildningen

I diskussionerna återkommer utmaningarna, i likhet med i tidigare dialoger, rörande målgruppen med stort behov av olika stödinsatser även när det gäller yrkesutbildning. Flera deltagare uppger att många elever har svårt att klara av en yrkesutbildning på gymnasial nivå eller att det tar lång tid.

Under flertalet dialoger återkommer deltagare till elevernas språkkunskaper. Det finns en generell problematik med att många elevers språkliga nivå i svenska är låg, vilket påverkar förutsättningarna att tillgodogöra sig utbildning. Ibland finns det också ett glapp mellan arbetsgivares krav på anställningsbarhet, det utbildningen ger och den enskilda individens språkkunskaper. I diskussionerna återkommer deltagarna med flera exempel och aspekter på hur yrkesutbildningen fortsatt behöver utvecklas – både för att möta de behov som finns och för att höja kvaliteten i utbildningen.

Flera deltagare lyfter ett behov av och önskemål om ”förberedande yrkesutbildning” inför fortsatta studier på en yrkesutbildning på gymnasial nivå. I diskussionerna ges även exempel på hur orienteringskurser används för att förbereda eleverna. Några deltagare beskriver också att målgruppen behöver mötas på ett annat sätt, till exempel genom att i högre utsträckning varva teori med praktik i utbildningen för att motivera eleverna. En viktig del av yrkesutbildningens utveckling är också samverkan med arbetsgivare och branscher.⁵¹

Ett annat utvecklingsbehov är språkstöd, till exempel i form av studiehandledning på modersmål och modersmålsstöd. Ett ytterligare utvecklingsbehov, som även hänger ihop med reformen om planering och dimensionering där utbildning och utbildningsutbud ska ses i en mer regional kontext, är vidareutveckling av yrkesutbildning på distans.

Sammanhållna yrkesutbildningar, så kallade yrkespaket, lyfts också i diskussionerna.⁵² En återkommande synpunkt är att de nationella yrkespaketen

⁵⁰ Se till exempel förra årets rapport som innehåller ytterligare, och fortsatt aktuella, aspekter på yrkesutbildning. Se Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux.*

⁵¹ Se kommande avsnitt om detta.

⁵² Ett yrkespaket är en sammanhållen yrkesutbildning som består av en kombination av nationella kurser i ämnen som är relevanta för ett yrkesområde (20 kap. 6a § skollagen). Skolverket tar fram exempel på yrkespaket som är förslag på

ofta upplevs som för långa och för omfattande, och därför betonas vikten av att fortsatt kunna utforma lokala och regionala yrkespaket.

7.2.3 Kombinationsutbildningar är under framväxt

Kombinationsutbildningar, det vill säga yrkesutbildning i kombination med sfi eller svenska som andraspråk inom komvux, är en utbildningsform som växt fram och utvecklats mycket de senaste åren. Kombinationsutbildningar med stödande insatser är en del av statsbidraget för regionalt yrkesvux.⁵³

I diskussionerna framkommer att kombinationsutbildningar fortsatt är under utveckling i kommunerna. Hur dessa anordnas, om till exempel yrkesutbildning och språkutbildning sker integrerat eller parallellt, ser olika ut.

Deltagare beskriver att det är utmanande att anordna kombinationsutbildningar på ett bra sätt, inte minst därför att språkutveckling tar tid och att dessa utbildningar därmed inte kan anordnas som ett slags ”snabbspår”. Många elever är även i behov av ett individuellt upplägg och stöd. Att anordna apl inom kombinationsutbildningar i samverkan med arbetsgivare, i synnerhet när eleverna är språksvaga, beskrivs också som extra utmanande. Något som lyfts flertalet gånger under dialogerna är att eleverna generellt har svårare att klara språkdelen än yrkesdelen i utbildningen. Ett par deltagare uttrycker det så här:

Elever klarar yrkeskurserna men inte språkkurserna – hur kommer det sig? Och vi ser att man stöter på svårigheter senare på arbetsplatsen. Viktigt med ett rigoröst modersmålsstöd då många av yrkeskurserna också är teoretiskt tunga.

[Det finns] utmaningar kring sfi-elever som har långsam progression och hur man stöttar dessa. Elever med kort eller ingen tidigare utbildning kommer sällan fram till kurs C eller D [inom komvux i sfi] och då blir det ofta svårt med kombinationsutbildning.

En framgångsfaktor som beskrivs är att utgå från helheten, från det att utbildningen startar till att eleven går ut i anställning. Samverkan med arbetsgivare under utbildningens gång blir då extra viktig för att eleven ska introduceras till arbetslivet på ett bra sätt. En annan framgångsfaktor är en fungerande och nära samverkan mellan språklärare och yrkeslärare.

I takt med att kombinationsutbildningar har blivit mer och mer etablerade finns behov av att ytterligare utveckla dessa utbildningar. Här efterfrågas mer ramar och stöd, till exempel vad som definierar en kombinationsutbildning, hur den ska vara organiserad och hur yrkespaket för denna typ av utbildningar kan se ut.

Skolverket har haft uppdrag och projekt kopplade till kombinationsutbildningar som har resulterat i flera rapporter och andra insatser.⁵⁴ Många av de saker som

---

innehåll för sammanhållna yrkesutbildningar som motsvarar kompetenskraven på nationell nivå för olika yrkesområden. Kommunerna kan även ta fram och erbjuda egna lokala eller regionala yrkespaket.

⁵³ 31 a § förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

⁵⁴ Se till exempel Skolverket (2023). *Information och stöd i genomförandet av kombinationsutbildningar inom komvux* och Skolverket (2023). *Kartläggning av kombinationsutbildningar – Slutrapport inom ESF-projektet Kombinationsutbildning sfi*. Utöver dessa finns flera delrapporter inom projektet samt stöd och information om att anordna kombinationsutbildningar på Skolverkets webbplats, skolverket.se.

deltagare beskriver under dialogerna ligger i linje med det som har framkommit Skolverkets rapporter om kombinationsutbildningar.

7.2.4 Samverkan med arbetsgivare och branscher är fortsatt ett viktigt utvecklingsområde

Diskussionerna, som förekommit under både årets och tidigare års dialoger, visar på att samverkan med arbetsgivare och branscher fortsatt är ett viktigt och utmanande utvecklingsområde. Samarbete med branscher och arbetsgivare är nödvändigt, inte minst för att kunna marknadsföra olika yrkesområden och rekrytera elever till utbildningar inom yrkesområden som har brist på utbildad personal.

En viktig del i samverkan är också en kvalitativ apl samt språkpraktik och andra aktiviteter som ger elever både ett lärande på arbetsplatsen och en introduktion till yrkeslivet. En annan viktig samverkansfråga är att matcha utbildning och utbud efter arbetsgivares och branschers behov. Diskussionerna aktualiseras ytterligare i samband med samhällsutvecklingen och den kommande reformen om planering och dimensionering⁵⁵. Ett par deltagare uttrycker det på följande sätt:

Dimensionering och kompetensförsörjning – [vi] ser ett enormt behov, har utbildningar att erbjuda men får inte elever. [Vi] behöver undervisa småföretagare om hur man kan ta emot elever och vikten av det, för att de faktiskt ska få den arbetskraft som de behöver framöver. Vi behöver jobba brett.

Attraktiva utbildningar hänger ihop med att det finns attraktiva branscher. Viktigt att man underlättar kompetensförsörjningen genom att marknadsföra sig. Vi har sett goda exempel på vilken skillnad det gör när arbetsgivare visar upp sig och tydliggör sina behov.

Under dialogerna ges beskrivningar av hur kommunerna arbetar med att hitta fungerande former för samverkan med branscher och arbetsgivare, både på operativ och strategisk nivå. Arbetet med yrkesråd⁵⁶ beskrivs som centralt, och det finns även behov av att samverka direkt med arbetsgivare och företag. En stor del av arbetet handlar också om att försöka skapa samsyn mellan arbetsgivare och utbildning.

Ofta efterfrågas en mer aktiv roll från arbetsgivare och branscher, liksom att dessa är med i hela kedjan – från planering och marknadsföring av utbildningen, under utbildningens genomförande till att eleverna går ut i anställning. En deltagare ger i sammanhanget följande beskrivning:

Hur kan vi engagera branscherna och arbetsgivarna? Det rimmar inte alltid med att de säger att det finns behov, men sedan har de inte apl-platser. När vi snabbt riggar om för att möta branschernas behov och startar utbildning, så får man inga sökanden.

Flera deltagare upplever också att det ligger ett mycket stort ansvar och förväntningar på kommunerna och komvux. Samtidigt lyfts vikten av andra

⁵⁵ Se kapitel 4, "Planering och dimensionering av gymnasial utbildning".

⁵⁶ Yrkesråd är ett reglerat begrepp inom statsbidraget för regionalt yrkesvux men andra benämningar som till exempel branschråd förekommer. Inom gymnasieskolan används ofta programråd för motsvarande funktion. Yrkesråd kan vara både lokala och regionala. Se 17–18 §§ förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

aktörer – till exempel Arbetsförmedlingen och regionerna – när det gäller samverkan med arbetslivet.

Det är inte meningen att komvux, hemkommunen, ska sitta med detta själva. Vi är flera som ska vara med och samverka kring näringslivets involvering i utbildnings- och kompetensförsörjningsfrågor.

I flertalet dialoger lyfts att det finns olika förväntningar och ett glapp mellan många branschers och arbetsgivares krav och matchningen av individer i behov av utbildning, i synnerhet den målgrupp som står långt ifrån arbetsmarknaden. En deltagare beskriver det på följande sätt:

... elevgruppen som står längst ifrån [arbetsmarknaden]. Dessa elever kommer sällan i kapp det som branschen efterfrågar. Det finns ett glapp mellan utbildningen och de kunskaper som elever har efter utbildning och de förväntningar som arbetsgivare har. Ett dilemma är branschkrav och förväntningar i förhållande till elevers utbildningshastighet.

7.3 Ökad efterfrågan på distansutbildning

En trend som har uppmärksammats under tidigare dialoger verkar fortsätta, nämligen att allt fler vill genomföra sin utbildning i flexibla studieformer och i huvudsak på distans. Några deltagare beskriver samtidigt att det finns elever som har svårt att klara av distansutbildning. Pedagogik och undervisning på distans behöver därmed fortsatt utvecklas.

Deltagare ger även exempel på att distansstudier kan vara svåra att kombinera med heltidsarbete och familj. Många elever tar på sig för mycket och tvingas hoppa av studierna. Under diskussionerna uttrycks också en farhåga om att elever väljer distansutbildning i tron att det ska vara lättare. Det framkommer också andra exempel på utmaningar med utbildning på distans, till exempel att skapa interaktion mellan eleverna samt att bedriva ett aktivt värdegrundsarbete.

Det gör att utveckling av utbildning på distans och andra flexibla studieformer är fortsatt högst aktuell, till exempel när det gäller kvalitet i undervisningen och vilket stöd en elev kan få under sina studier. Något som är mer framträdande i diskussionerna på årets dialoger jämfört med tidigare år är vikten av arbetet inför studierna – till exempel hur eleverna förbereds inför distansstudier och att de ges studie- och yrkesvägledning. Därtill upplevs utvecklingsbehovet när det gäller kvalitetsarbetet vara större vid utbildning på distans.

I ljuset av pandemin där många kommuner snabbt var tvungna att ställa om till mer distansutbildning uppger flera deltagare att de vill ta lärdom av sina erfarenheter och erbjuda en distansutbildning av högre kvalitet. Det handlar bland annat om att utbildningen ska innehålla mer kvalitativ undervisning, i högre grad erbjudas utifrån elevens behov och förutsättningar men även utifrån organisationens förutsättningar. Flera deltagare nämner även Skolinspektionens granskningar och bedömningar av distansutbildning som ett viktigt underlag i arbetet med att utveckla distansutbildningen.

En ytterligare aspekt på distansutbildning som lyfts under årets dialoger är kopplad till reformen om planering och dimensionering och fritt sök mellan de samverkande kommunerna. Här finns en oro hos några kommuner att om andra kommuner i det primära samverkansområdet erbjuder utbildningar på distans, men inte hemkommunen, kommer eleverna att i högre grad söka sig till andra kommuner. Utbildningen på plats i den egna kommunen riskerar då att inte fylla platserna och därmed att läggas ned.

7.4 Det upplevs som utmanande att bedöma behörighet till utbildning

Antagning, inklusive bedömning av behörighet och urval, är frågor som har lyfts av deltagare under årets dialoger men även under tidigare dialoger. Den vanligast förekommande frågan handlar om bedömning av behörighet, där det bland annat ingår att göra en bedömning av om den sökande saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge och har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁵⁷ Flera deltagare beskriver arbetet med att bedöma en individs förutsättningar som svårt. Det förekommer även att sökande har betyg men saknar motsvarande kunskaper.

I diskussionerna beskriver deltagare också en problematik med matchningen mellan elever som söker yrkesutbildningar och arbetsgivares krav på anställningsbarhet. Det kan till exempel handla om elever som är behöriga till utbildningen men som saknar språkkunskaper för att bli anställningsbara. Det kan också handla om att arbetsgivare vill vara med och bestämma behörighetskrav eller välja vilka individer som ska antas till utbildningen.

I diskussionerna om urval och antagning återkommer flera deltagare även till betydelsen av studie- och yrkesvägledning inför studierna och i antagningsarbetet. Här menar flera deltagare att den inledande kartläggningen kan utgöra en del av behörighetsbedömningen.⁵⁸

Under förra årets dialoger framkom i samband med diskussionerna om nya bestämmelser om urval en farhåga om att personer som söker en utbildning för att yrkesväxla ofta kommer att falla bort vid ett urval.⁵⁹ Detta lyfts av några deltagare även under årets dialoger, även om farhågan inte är lika framträdande. Det verkar dessutom i huvudsak handla om vissa specifika utbildningar och yrkesområden. Att hitta elever och fylla utbildningsplatser framstår dock som ett större problem.

Under flera dialoger diskuteras också ökad samverkan om antagning, till exempel inom de primära samverkansområden som införs, som en lösning för att hjälpas åt med till exempel behörighetsbedömning och därmed öka likvärdigheten i antagningen.

---

⁵⁷ Behörighet till komvux på gymnasial nivå regleras i 20 kap. 20 § skollagen. Behörighetsbedömningen ligger till grund för beslut om mottagande, ett beslut som tas före eventuellt urval och beslut om antagning.

⁵⁸ Se avsnitt 3.2, "Den inledande kartläggningen skapar möjligheter".

⁵⁹ Se Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022*.

8. Övriga aktuella frågor och diskussionsområden

I detta kapitel presenteras övriga områden och frågor som deltagarna har uppmärksammat under årets dialoger. Flera av dessa områden har även framkommit under gruppdiskussionerna. Vissa av dessa är också återkommande från tidigare dialoger.

8.1 Elevernas studiefinansiering är en återkommande problematik

Frågan om elevernas studiefinansiering och studiemedelssystemet har lyfts under flera år i de regionala dialogerna och återkommer även under årets dialoger. Problembilden handlar dels om att regelverket för studiemedel ibland påverkar organisationen och flexibiliteten negativt och blir styrande i stället för elevens behov, dels om att individer på olika sätt riskerar att komma i kläm.⁶⁰

8.1.1 Jakten på studiefinansiering skapar svårigheter för individ och organisation

Många elever behöver fullt studiemedel för att kunna studera samtidigt som de behöver studera under en längre tidsperiod, och kanske i en långsammare takt, vilket inte alltid fungerar om de samtidigt ska få fullt studiemedel. Det kan till exempel leda till att elever läser fler kurser än vad de klarar av eller hoppar av, trots att utbildningen inte är fullföljd, för att veckorna som berättigar till studiemedel är slut.

Deltagare lyfter återkommande att komvux på grundläggande nivå är extra problematisk när det gäller elevernas studiefinansiering. I diskussionerna framkommer att flera kommuner ser en tydlig koppling mellan elevernas studiefinansiering och studieavbrott, men även en koppling till deras motivation och incitament för att börja studera. Några deltagare exemplifierar och uttrycker detta på följande sätt:

Studiemedel och grundläggande nivå – svårt att kunna erbjuda de studier i den flexibla form som eleven är i behov av om det ska gå ihop för eleven ekonomiskt.

CSN blir ett problem – vi kan i den inledande vägledningen och kartläggningen se att det inte är lämpligt att ge sig in i heltidsstudier, men individen måste för att få försörjning.

Många elever behöver mer tid, men det finns inte i finansieringssystemet – studiemedelsystemet är till för de som är högpresterande.

---

⁶⁰ Se även tidigare rapporter från de regionala dialogerna för ytterligare beskrivningar, till exempel Skolverket (2021). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*, Skolverket (2020). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020* och Skolverket (2019). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019* och Skolverket (2021). *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier*.

[Det är] svårt att förlänga utbildningstid på kurser utan att skapa problem för eleven med CSN. Svårt att veta vilken lösning som är bäst för eleven.

Avbrott – beror på att man studieplanerar en för hög studietakt, ibland på grund av CSN och ibland på grund av en övertro till den egna förmågan. [Vi ser även] mycket frånvaro inom exempelvis sfi vilket gör att man har svårt att klara sina studier och ökar risken för avbrott.

Svårt för elever inom grundläggande eller gymnasial nivå som inte klarar av den studietakt som CSN kräver. Att studera med försörjningsstöd, tar bort stressen för många elever.

I diskussionerna lyfter även deltagare de elever som har finansiering från Arbetsförmedlingen. Ett problem som beskrivs av några deltagare är att vissa elever har lång väg till anställningsbarhet. Finansieringen går då ofta åt till studier på sfi och räcker sedan inte till att gå vidare. En deltagare beskriver det så här:

[Vi har] många med kort utbildningsbakgrund i våra kommuner och där sätter aktivitetsstödet stopp, som ibland tar slut innan man ens har hunnit börja på utbildningen.

8.1.2 Studiefinansieringen inom komvux som anpassad utbildning utgör en särskild problematik

En annan målgrupp som återkommande framhålls i diskussionerna om elevernas studiefinansiering är komvux som anpassad utbildning. Flera deltagare menar att möjligheten till studiefinansiering är en avgörande orsak till att fler inom målgruppen inte utbildar sig, då de riskerar att förlora sina bidrag om de studerar och de inte har möjlighet att ansöka om studiemedel hos Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Några deltagare upplever att de ganska ofta kan lösa ekonomin för en elev genom individuella lösningar efter förhandling med enskilda handläggare vid exempelvis Försäkringskassan, socialförvaltningen eller Arbetsförmedlingen, men att en tydligare nationell lösning behövs. Problematiken med studiefinansiering för målgruppen har återkommande beskrivits i olika sammanhang och även undersökts av Skolverket som en del av ett regeringsuppdrag om komvux som anpassad utbildning.⁶¹

8.2 Samverkan med Arbetsförmedlingen är viktig

Samverkan med Arbetsförmedlingen på lokal och regional nivå är en angelägen fråga som har diskuterats i de flesta av årets dialoger, liksom under tidigare dialoger. Komvux och Arbetsförmedlingen har på många sätt en gemensam målgrupp⁶² och samverkan sker på både strategisk, operativ och individnära nivå.

⁶¹ Se Skolverket (2021). *Komvux som särskild utbildning – Flera hinder på vägen till och under studier*, s. 51–57. För en redovisning av uppdraget i sin helhet, se Skolverket (2021). *Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning – Att möta förändringarna inom komvux som särskild utbildning*. Komvux som anpassad utbildning uppmärksammades även under dialogerna 2022, se Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*.

⁶² Till exempel personer som står långt ifrån arbetsmarknaden eller nyanlända som omfattas av etableringsprogrammet. Arbetsförmedlingen anordnar även arbetsmarknadsutbildningar som till sitt innehåll ligger nära utbildningar inom komvux.

Samverkan har utvecklats mycket under de senaste åren, bland annat som en följd av de statliga satsningar och reformer som genomförts.

Arbetet är under ständig utveckling och hur väl samverkan med Arbetsförmedlingen fungerar tycks fortsatt skilja sig mycket åt mellan olika kommuner och samverkansområden. Det finns deltagare som beskriver att samverkan med Arbetsförmedlingen fungerar mycket bra och de som beskriver motsatsen. Det finns också ett önskemål om att samverkan med Arbetsförmedlingen behöver ges bättre förutsättningar.

8.2.1 Utvecklingsområden från tidigare dialoger är fortsatt aktuella

Flera av de utvecklingsområden som lyfts av deltagarna under årets dialoger när det gäller samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen är återkommande från tidigare år. Det handlar i huvudsak om följande:

- Det finns en grupp arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden och behöver mycket stöd och andra insatser, till exempel motiverande insatser, för att kunna tillgodogöra sig utbildning. I denna grupp finns deltagare som Arbetsförmedlingen anvisar till studier, och här behövs en fungerande samverkan mellan komvux och Arbetsförmedlingen på flera nivåer. Individer som har långsam progression, eller svårt att tillgodogöra sig utbildning och går fram och tillbaka mellan utbildning och Arbetsförmedlingens insatser, beskrivs som en extra stor utmaning.
- Uppdrag och ansvarsfördelning mellan kommunen och Arbetsförmedlingen upplevs inte alltid som tydlig, vilket försvårar både strategisk samverkan och samverkan kring den enskilda individen.
- Deltagarna upplever att informationsutbytet mellan kommuner och Arbetsförmedlingen behöver bli bättre för att underlätta samverkan kring den enskilda individen.
- Det är en särskild svårighet att hitta en bra organisation och samverkansstrukturer på de orter där Arbetsförmedlingen inte har lika stark lokal närvaro som tidigare.

8.2.2 Ett par frågor har varit extra framträdande under årets dialoger

Utöver ovanstående återkommande punkter är det två saker som har varit extra framträdande under dialogerna 2023. Det ena handlar om Arbetsförmedlingens roll i att bistå med behovsanalyser och hitta samverkansformer med branscher och arbetsgivare samt dimensionering av Arbetsförmedlingens egna utbildningar. Detta är nära kopplat till det arbete som startar i samband med reformen om planering och dimensionering. Det andra handlar om vikten av att arbetsmarknadsutbildningar och reguljär utbildning inom komvux behöver komplettera varandra, snarare än konkurrera. Det är på inget sätt en ny fråga, men

den har varit mer framträdande på årets dialoger jämfört med de tidigare. En förklaring till detta som ges under dialogerna är att målgruppen som är aktuell för olika utbildningsinsatser har blivit snävare, och därmed ökar konkurrensen. Ett par deltagare uttrycker det på följande sätt:

Arbetsmarknadsutbildning – det blir lätt konkurrens. Täcker inte reguljär utbildning så kompletterar vi med arbetsmarknadsutbildning. Problemet är nu att målgruppen som kan ta del av utbildning är väldigt snäv, där blir konkurrensituationen. Vi ger tillsammans ett utbud som matchar arbetsmarknaden, och kompletterar varandra där.

[Det finns en] konkurrens mellan arbetsmarknadsutbildningar och komvux. Arbetsförmedlingen startar utbildning vilket gör att elevunderlaget minskar, och sedan när Arbetsförmedlingen lägger ner sin utbildning finns ingen utbildning kvar.

Det är viktigt att i sammanhanget poängtera att det inte är en entydigt negativ bild. Flera deltagare beskriver att det fungerar bra. Upplevelsen av hur väl det fungerar varierar således mellan olika kommuner och samverkansområden. Den entydiga slutsatsen är att en fungerande samverkan mellan kommunen och Arbetsförmedlingen är fortsatt mycket viktig.

8.3 Kommande reform om ämnesbetyg väcker frågetecken för komvux

Ämnesbetyg ska införas inom komvux på gymnasial nivå, komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan under 2025 och ersätter därmed de kursbetyg som finns idag.⁶³ Reformen har varit känd under en längre tid och har lyfts av deltagare under tidigare dialoger.

Ämnesbetyg är en förändring som väcker en del oro hos deltagarna under dialogerna. Flera deltagare uttrycker på olika sätt att det kommer att bli en stor förändring för komvux och att denna förändring inte är anpassad efter de behov, förutsättningar och elever som finns inom komvux. Flera deltagare menar att förändringar som utgår från gymnasieskolans förutsättningar skapar problem för strukturen och organisationen inom komvux.

Det framkommer också att det är svårt att se vilket syfte reformen har för komvux. Ett par deltagare uttrycker det på följande sätt:

Jag har svårt att se detta framför mig – ämnesbetyg får inte innebära att vi förlänger studier i onödan för den enskilde. Det är jätteviktigt.

Fortfarande osäker på vad det innebär och hur det kommer att se ut under övergångsperioden för komvux. Vad ska jag säga till mina lärare som undrar? Vad innebär ämnesbetygen, fördelar och nackdelar? Hur ska jämförelser mellan kursbetyg och nivåbetyg gå till?

Att införa denna typ av reform är annorlunda för komvux jämfört med gymnasieskolan. I komvux har varje individ en individuell studieplan och det sker

⁶³ Enligt prop. 2021/22:36. *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper*. Ändringarna tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025.

inget stegvis införande eftersom det inte finns program, årskurser eller läsår. Inom komvux är det dessutom en stor fråga hur äldre system är kompatibla med kommande, då många elever har med sig betyg från ett system och sedan ska läsa vidare i ett annat. I diskussionerna återkommer därför vikten av framförhållning och tydligt stöd inför övergången till ämnesbetyg för komvux. Deltagare konstaterar också att framförhållningen är extra viktig för elevernas studieplanering och för att kunna vägleda de sökande. Några deltagare exemplifierar och beskriver det så här:

Viktigt med stöd vid övergången. Vi behöver en motsvarandelista. Hur ska vi tänka kring gamla och nya betyg?

Många kurser kommer att starta utan kurslitteratur. Läromedelsföretagen börjar inte förrän efter ett par år med nivå 3 – de följer gymnasieskolan.

Det svåra arbetet där det finns en oro kring är själva inplaceringen, alltså själva avgörandet av vilken nivå eleven ska in på.

8.4 Statsbidrag och finansieringen av komvux är en återkommande fråga

I de regionala dialogerna lyfter deltagarna återkommande frågor om finansiering av utbildningen, kommunernas ekonomi och statsbidrag. Dialogerna 2023 utgör inget undantag. De vanligaste övergripande synpunkterna och frågorna från deltagare på dialogerna är följande:

- Budgeten för komvux i den egna kommunen är ofta en begränsande faktor, och det finns skillnader mellan olika kommuner i hur stor del av det generella bidraget till kommunerna som kommer komvux till del. Vissa deltagare beskriver de riktade statsbidragen som avgörande för att kunna bedriva verksamhet. Flera kommuner flaggar också för att den egna kommunala ekonomin blir kärvare framöver, vilket medför ökade önskemål om riktade statsbidrag för att säkerställa medel till komvux i kommunerna.
- Ett av de vanligaste återkommande önskemålen från deltagare, både under årets och under tidigare dialoger, är bättre framförhållning och långsiktighet i de riktade statsbidragen. Snabba förändringar och korta ställtider utmanar både verksamhetens organisation och den kommunala budgeten extra mycket. Vikten av långsiktighet i bidragen som harmonierar med kommunernas budgetprocesser lyfts av flera deltagare.
- Ett annat återkommande önskemål är statsbidrag som har en större frihetsgrad och kan användas fritt eller omfördelas utifrån regionala eller lokala behov eller snabba omställningar samtidigt som pengarna är öronmärkta att gå till komvux i kommunerna.
- Hanteringen och administrationen av de riktade statsbidragen är komplex och kräver både kompetens och resurser från kommunerna.

Utöver detta förekommer även flera detaljfrågor från deltagare till följd av de förändringar och reformer som är aktuella och diskuteras, i synnerhet hur reformen om planering och dimensionering påverkar statsbidraget för regionalt yrkesvux.⁶⁴ Det finns även frågor om vad som kommer att hända med statsbidraget för att utveckla kartläggning och validering. Det faktum att statsbidragen, i huvudsak bidraget för regionalt yrkesvux, innehåller flera villkor som styr kommunernas organisation och verksamhet ger också upphov till återkommande frågor.

Det förekommer även funderingar från deltagare om dimensioneringen av statsbidragen kopplat till sjunkande elevtal inom komvux samtidigt som fler och fler elever behöver stöd i sina studier. Dessa deltagare ser ett behov av stärkt finansiering till stödinsatser och extra resurser kring de utbildningsplatser som erbjuds snarare än finansiering för ytterligare utbildningsplatser.

Statsbidragen inom komvux är ett fortsatt uppmärksammat utvecklingsområde. Den pågående Yrkesvuxutredningen som tidigare nämnts ska bland annat undersöka och vid behov föreslå åtgärder för att åstadkomma mer långsiktighet och förutsägbarhet när det gäller statens finansiering av yrkesutbildning inom komvux.⁶⁵

8.5 Vad kommer AI och Chat GPT att innebära för komvux?

Under samtliga dialoger har frågan om utvecklingen av AI och Chat GPT uppmärksamats av deltagare. Det framkommer att det snabbt har blivit en stor fråga hur komvux, och hela skolväsendet, ska förhålla sig till Chat GPT. Flera deltagare menar att det är viktigt att se utvecklingen av AI som en möjlighet samtidigt som det är svårt att förutsäga vad det kommer att innebära för komvux där mycket utbildning bedrivs på distans eller i andra former där det kan finnas svårigheter med att säkerställa vem som har gjort en uppgift eller på annat sätt säkerställa elevernas identitet.

8.6 Det är positivt att komvuxutbildningar blir tillgängliga i Susa-navet

Det är en nyhet att utbildningar inom komvux, och även Arbetsförmedlingens utbildningar, ska göras tillgängliga i Susa-navet⁶⁶. Detta var under utveckling vid dialogernas genomförande och flera deltagare ser detta som en positiv nyhet. Flera regioner och samverkansområden har byggt upp egna plattformar för att

---

⁶⁴ Se respektive kapitel och avsnitt i denna rapport för fler exempel på frågor när det gäller statsbidragen kopplat till planering och dimensionering, kartläggning och validering, stöd till elever, lärcentrum och yrkesutbildning.

⁶⁵ Dir. 2022:84. *Långsiktig och behovsanpassad yrkesutbildning för vuxna*.

⁶⁶ Susa-navet är en databas som samlar in och tillgängliggör information om utbildningar från nästan alla utbildningar som står under statlig tillsyn. Databasen hämtar informationen automatiskt varje natt från olika systemleverantörer. Syftet med Susa-navet är att förenkla för olika aktörer att visa information om utbildningar på webbplatser och appar – som i slutändan hittas av individer som står inför att välja skola eller utbildning.

visa sina utbildningar och sitt utbud. Deras arbete kommer att underlättas om de kan hämta information via öppna data från Susa-navet som de kan visa på sina respektive webbplatser. Denna möjlighet beskrivs också som extra värdefull för arbetet med planering och dimensionering, men också generellt för utvecklingen av it-stöd, informationsöverföring och datainfrastruktur.

Några deltagare lyfter en farhåga om att sökande kan uppfatta det som att man per automatik har rätt att läsa utbildning i andra kommuner eller samverkansområden när alla utbildningar finns tillgängliga på det sättet, när det fortsatt är så att ansökan alltid ska lämnas till hemkommunen och det är hemkommen som beslutar om kostnader för utbildning i andra kommuner.

8.7 Det finns fortsatt problematik med nationella prov inom komvux

Nationella prov inom komvux är en fråga som har lyfts av deltagare både under årets och under tidigare års dialoger. Följande frågor och problem med genomförandet av proven framkommer under årets dialoger:

- Eftersom samma prov används kontinuerligt, året om, beskriver deltagare en problematik med fusk på proven. Det framkommer önskemål om flera versioner av provet att alternera med, eller gärna modul-baserade prov där det slumpas fram vilka uppgifter en individ får.⁶⁷
- Muntliga nationella prov upplevs av vissa deltagare som svåra att genomföra när dessa måste genomföras på plats och i grupp, till exempel för enstaka elever som läser i en egen studietakt eller för elever som har mycket långt avstånd till studieorten. Problemet verkar vara extra utbrett vid utbildning som bedrivs på entreprenad och när kurser läses på kort tid. Det framkommer önskemål från flera deltagare om att kunna genomföra de muntliga proven via fjärr- eller distanslösningar.
- Önskemål om nationella prov eller bedömningsstöd på grundläggande nivå, och särskilt när det gäller svenska som andraspråk. Detta önskemål har även framkommit i tidigare dialoger och några deltagare anser det vara viktigt för att säkerställa en nationell likvärdighet i utbildningen i och med att en förenklad betygsskala införts.

8.8 Utbildning för personer som flytt från Ukraina

Frågan om utbildning inom komvux för vuxna som har flytt från kriget i Ukraina lyfts av deltagare på många dialoger. Det framkommer att det förekommer olika lösningar i olika kommuner. Vissa kommuner har tagit emot elever från Ukraina till komvux i sfi, även om massflyktsdirektivet inte ger rätt till sfi eller annan utbildning inom komvux. Andra kommuner har avvaktat i väntan på besked. Det

---

⁶⁷ Liknande önskemål framkommer i Skolverkets regeringsredovisning: Skolverket (2021). *Redovisning av uppdrag om nationella prov inom kommunal vuxenutbildning.*

finns också exempel på att folkhögskolor eller Medborgarskolan har bedrivit undervisning i svenska för målgruppen.

Flera deltagare lyfter att frågan inte enbart handlar om rätt till och att erbjuda komvux i sfi utan även om grundläggande nivå och gymnasial nivå för målgruppen. De kommuner som i ett tidigt skede valde att erbjuda komvux i sfi till målgruppen har nu elever på grundläggande och gymnasial nivå. Det förekommer också frågor om hemkommunens ansvar gentemot målgruppen, till exempel om vuxna som har flytt från kriget i Ukraina omfattas av de nya bestämmelserna om att erbjuda inledande kartläggning.⁶⁸

Efter dialogernas genomförande, under sommaren 2023, har det införts nya bestämmelser som innebär att en kommun får låta en person som ansökt om eller fått uppehållstillstånd med tillfälligt skydd delta i komvux i sfi och i svenska eller svenska som andraspråk inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå. Kommuner som nyttjar denna möjlighet när det gäller komvux i sfi kan få statsbidrag i enlighet med det som aviserats i vårändringsbudgeten för 2023.⁶⁹

---

⁶⁸ Se kapitel 3 om inledande kartläggning och validering.

⁶⁹ Prop. 2022/23:99. *Vårändringsbudget för 2023*, 5 kap. 8 a § i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning samt 1 och 3 a §§ förordningen (2012:993) om statsbidrag för utbildning i svenska för invandrare.

Referenser

- Dir. 2022:84. *Långsiktig och behovsanpassad yrkesutbildning för vuxna.*
- Prop. 2019/20:105. *Komvux för stärkt kompetensförsörjning.*
- Prop. 2021/22:36. *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper.*
- Prop. 2021/22:51. *En sammanhållen utbildning för nyanlända som har utbildningsplikt.*
- Prop. 2021/22:123. *Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande.*
- Prop. 2021/22:159. *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning.*
- Prop. 2022/23:99. *Vårändringsbudget för 2023.*
- Regeringen (2021). *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens skolverk* (U2022/02474; U2022/02559).
- Regeringen (2022). *Uppdrag om regionala planeringsunderlag* (U2022/01595; U2022/02828).
- Skolverket (2019). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019*, dnr. 2018:1476.
- Skolverket (2020). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020*, dnr. 2019:1435.
- Skolverket (2021). *Redovisning av uppdrag om nationella prov inom kommunal vuxenutbildning*, dnr. 2020:227.
- Skolverket (2021). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*, dnr. 2020:1219.
- Skolverket (2021). *Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning – Att möta förändringarna inom komvux som särskild utbildning*, dnr. 2020:1581.
- Skolverket (2021). *Komvux som särskild utbildning – Flera hinder på vägen till och under studier*, dnr. 2021:198.
- Skolverket (2022). *Underlag för planering och dimensionering av utbildning – Redovisning av uppdrag om regionala planeringsunderlag om behov av gymnasial utbildning*, dnr. 2021:501.
- Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*, dnr. 2022:1499
- Skolverket (2023). *Information och stöd i genomförandet av kombinationsutbildningar inom komvux*, dnr. 2021:2069
- Skolverket (2023). *Kartläggning av kombinationsutbildningar – Slutrapport inom ESF-projektet Kombinationsutbildning sfi*, dnr. 2020:1763

Skolverket (2023). *Elevhälsa och stöd till elever inom komvux – En kartläggning*, 2022:241.

SOU 2018:71. *En andra och en annan chans – ett komvux i tiden*.

SOU 2020:66. *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk*.

SOU 2022:53. *Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag*.

Universitetskanslersämbetet (2021). *Hur förbereder lärarutbildningarna för arbete i den kommunala vuxenutbildningen? – Redovisning av ett regeringsuppdrag*.

Regelverk

Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande.

Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

Skollagen (2010:800).

Förordning (2012:993) om statsbidrag för utbildning i svenska för invandrare.

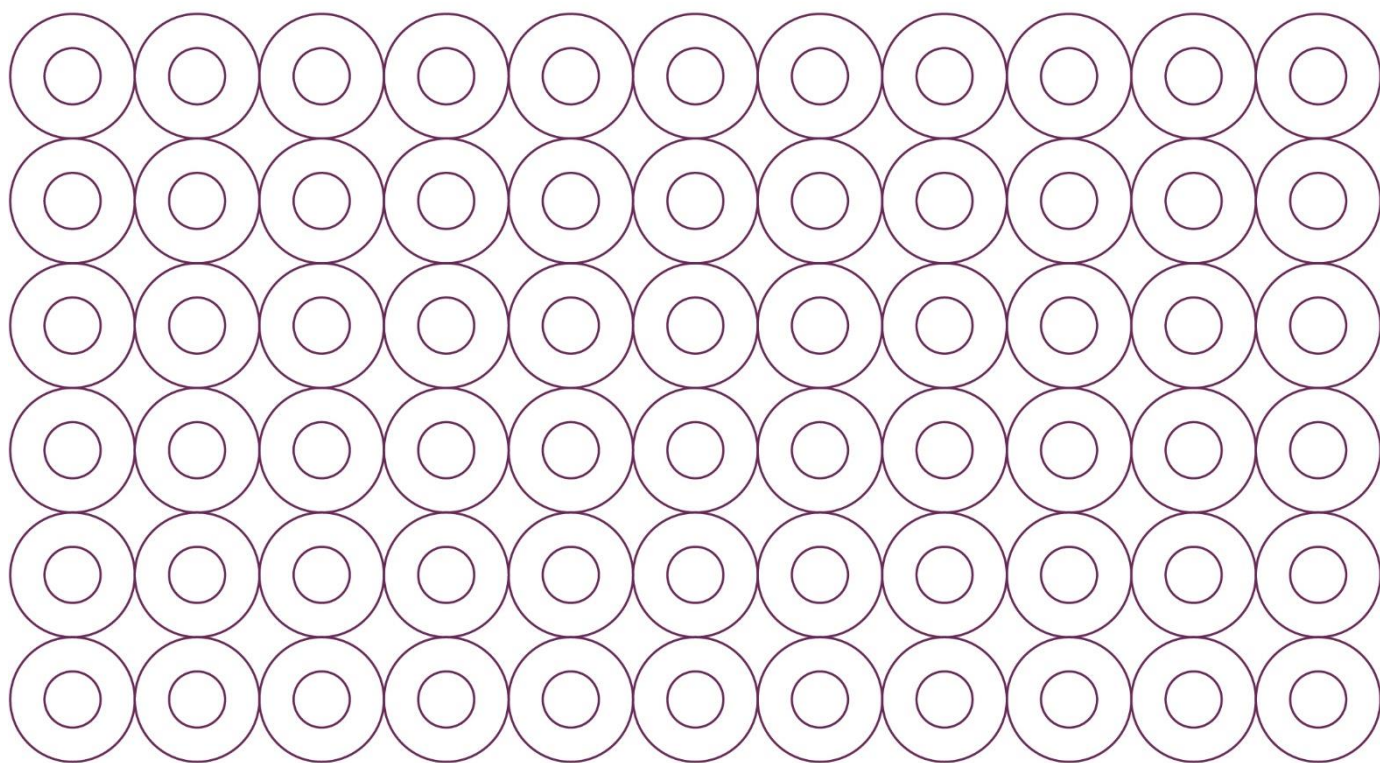
Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

Förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

Förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

Förordning (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum.

Förordning (2021:744) om statsbidrag för kartläggning och validering inom kommunal vuxenutbildning.

Skolverket

www.skolverket.se